

চিকরপতি নিকরপতি
(ধেমেলীয়া নাট)

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা প্রণীত

বেচ ১২ টকা

চিকৰ্ণপাতি নিকৰ্ণপাতি

—❖❖❖—

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা প্ৰণীত

—প্ৰকাশক—

সাহিত্য প্ৰকাশ

ট্ৰিবিউন পোঃ

গুৱাহাটী

	শ্রীমতী বত্সারলী বকরাব দ্বাৰা	
	সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত	

অৰ্পণ

—❖—

শ্ৰদ্ধাৰ্পদ শ্ৰীমান যতীন্দ্রনাথ দুৱৰাব

হাতত

চিকৰপতি নিকৰ্ণপতি

দিনে ।

এইকৰ।

Nanda Talukd.

Sorbho

চিকৰ্পতি নিকৰ্পতি

প্রথম দর্শন

(বিচাৰালয়)

দৰ্শন। নোখোৱা বিচাৰক - ঘিণাবান বৰুৱা,
আৰু মিনাবান শত্ৰু।

আচামী - চিকৰ্পতি বৰচোৰ।

গুচৰীয়া - বেথাই হাজৰিকা।

বেথাইৰ ঘৈণীয়েক বেথাইৰ পিছফালে থিয়।

ঘিণাবান - ইয়াক হলফ দিয়া হল নে?

চিবস্তাদাৰ - (বেথাইক) হলফ কৰ, -মই যি কম সঁচা কম;

কোনো কথা তুলুকাওঁ।

বেথাই - কিয় নো লুকাম দেও হে? মই জানো কিবা গভাইত?

সৌ সি হে চোৰ, তাক হে সেইদৰে কৰ লাগে।

চিবস্তাদাৰ - তই মোক শিকাব নালাগে; মই যি কৈছোঁ তাকে

ক, আন কথা নকৰি।

বেথাই - তুমি কলেই হব নে কি? মোৰে বস্ত্ৰ চুৰ কৰিব, আৰু
ময়েই ঘূৰি চোৰ হম, গভাইত হম নে কি? কথামথা বঢ়িয়া
হৈছে দেখিছোঁ।

ঘিণাবাম - বেছি কথা নকৰি; হলফ খা। চিবস্তাদাৰে যি কৈছে
তাকে ক। কব লাগিব।

বেথাই - আও! চোৰ ধৰি গিৰিহঁত হে চোৰ পৰিলো হবলা!
বাক কি কব লাগে, কি হালোফ্ কৰে খাব লাগে কোৱা,
থাই থও।

চিবস্তাদাৰ - ক, মই যি কম সঁচা কম; কোনো কথা গোপন
নকৰোঁ।

বেথাই - আপুনি গোপ কথাষাৰ নো কি বুলিছে, ভাঙি কৈ দিয়ক
তেহে হালোপ খাব পাৰিম। গোপ মানে যদি গাপ দিয়া
বুলিছে, তেন্তে মই সেই কামত নাই। জাল গাপ দিয়া কাম
মাছ-মৰা মাছ-বেচা মানুহৰ হে।

ঘিণাবাম - হেৰ তই দেখোন বৰ চতুৰ হৈছ একা? এইখন বজাৰ
আদালত বুলি তই জনা নাই নে? বোলো এতিয়াই হলফ
খা; নহলে শাস্তি পাবি। পেচ্কাৰে যিহকে কবলৈ কয়
তাকে কব লাগিব।

বেথাই - কব লাগিব যদি কওঁ। তেওঁ সেইফাকি কি কৈছে আকৌ
মাতক, মইও মাতোঁ, মাতি হালোপ নে কি খাওঁ।

[হলফ লয়।

ঘিণাবাম - আসামীক চিন?

বেথাই - নিচিনিবলৈ হৈছে কি? তাক আজি তিনি পুৰুষপৰা

মই চিনো, - বাপেকক চিনো, তাক চিনো, তাৰ পুতেককো
চিনো! এটাইখন চোৰ, আৰু চোৰৰ লৰা চোৰ।

ঘিণাবাম - ই কি কৰিলে ক?

বেথাই - কি কৰিলে? হতচিৰা হোৱা, জহনিত ঘোৱাই মোৰ
সৰ্পনাশ কৰিলে। পানী খোৱা লোটা এটা আছিল, তাকে
চুৰ কৰি নি পানীখোৱাৰ ভিকচন ভাঙিলে।

ঘিণাবাম - কৈ যা, কৈ যা।

বেথাই - বাম কলৈ? বজাৰ কছাৰিত গোচৰ কৰিবলৈ আহিছোঁ,
গোচৰ শুধি পুছি যি হয় কৰক। মোৰ ওপৰত ইমানকৈ বেকা
হৈ লাগিলে কেনেকৈ চলিব।

[মিনাবামৰ ফালে সতৃষ্ণ নয়নে চায়।

টেকেলা - (বেথাইক ডাৰিয়াই) বেছি কথা হাকিমৰ আগত কব
নাপায়। হাকিমে যি শুধিছে তাৰ উত্তৰ দে।

বেথাই - বেছি কথা নো কত কলো ঐ? সহস্ৰগাঁঠিৰ তলত থাকি
মোৰ নো সবহ কথাৰ সকামখন কি? তই টেকেলা হলি
বুলি ভাল মানুহক এইদৰে ডাৰিয়াই ছকিয়াই নো কথা কব
পায় নে? (মিনাবাম হাকিমৰ মুখলৈ চাই) দেউতা টপ্পৰ! -
(বিচাৰক, পেচ্কাৰ, টেকেলা, সকলোৱে চুপ কৰে।)

চুপ যদি চুপ। মোৰ মুখখন সী থব লাগে যদি থলো সী।
চোৰে মোৰ পানী খোৱা লোটাটো নিলে, তোমলোক সকলোৰে
গোটখাই মোৰ মুখৰ মাতষাৰকো নিব খুজিছা নিয়া। কিন্তু হাকি-
মৰ পৰা কেলেছৰা টেকেলালৈকে সকলোৱে মুঠ বান্ধি বেথাই
হাজৰিকাক এইদৰে লগু কৰিব নালাগিছিল। গেলেকি গাৰ্বৰ

বেথাই হাজৰিকাও নিজৰ দেশত এটা মাতঃবৰ লোক, এতিয়া
পৰদেশত মৰ-ভেশ হৈছে যদিও। কবাইক ; গোঁসায়ৈ দেখিব।
পেচ্কাৰ—তোৰ নাম কি ?

বেথাই—অ তুমি গুৰিতে ধৰিলা ? ধৰা। মোৰ নামটো বেথাবাম
হাজৰিকা। ঘৰ গেলেকি গাবঁত।

পেচ্কাৰ—তোৰ বাপেবৰ নাম কি ?

বেথাই—কিয়, মোৰ বোপাইৰ নামটো কিয় ? মোৰ বুপা-ককাক
উকটলেহে তোমাৰ সন্তোষ লাগিব নে কি ? লোটাটো জানো
মোৰ বোপাইৰ ? লোটাটো মোৰহে, মোৰ বোপাইৰ নহয় দেও হে।

পেচ্কাৰ—তোৰ বুলি বুজিছো ; তথাপি তোৰ বাপেবৰ নামটো
কব লাগিব।

বেথাই—তোমাৰ কথাতে বেথাই হাজৰিকাই তাৰ বুপা-ককাক
নুঘালে।

পেচ্কাৰ—ক, কব লাগিব।

বেথাই—বলংকাৰ নে কি ? নকণ্ট, নাপায় কব। আমাৰ
গাবঁত কোনেও বাপেবৰ নাম নাকাঢ়ে। তোমালোকৰ
নগৰত তেনে দস্তৰ থাকিলে থাকিব পাৰে।

পেচ্কাৰ—তই দিগ্ নকৰিব। ক, কব লাগিব।

বেথাই—তুমি চোন তোমাৰ আপুটিৰ নামটো কিবাবোলেনে
এই সমাজৰ মাজতে কোৱা, সকলো সভাসদে শুনক।
অ, মই নিশকতীয়া দেখি চল পাই মোক হেঁচা মাৰি
ধৰিছা ?

পেচ্কাৰ—(টেকলালৈ চাই) এই মানুহটোৱে বৰ দিগ্ দাৰি
কৰিছে ; ই যদি ইয়াৰ বাপেবৰ নাম নকয়, তেন্তে ইয়াক
ধৰি হাজোতলৈ লৈ যা

বেথাই—নালাগে মোক হাজোতলৈ নিব দেও হে। চোৰ
কব্বাতে থাকিল, এতিয়া গিৰিহঁতহে হাজোতলৈ ঘাব লগীয়া
হল ! (মিনাবামলৈ চাই) আমাৰ ইজনা হাকিমে দেখোন
মোৰ হকে একাষাৰো নামাতে ! মোক হাজোতলৈ নে
জেৰেঙা পথাৰলৈ নি আঁতালেহে তেখেতে মুখ মেলিব
হবলা ; এতিয়া দেখোন গজালি থৈছে ! কপাল ! আজি
মই ঘৰবপবা ওলাই আহোঁতেই মোৰ বাঙ-চকুটো লৰিছিল,
তেতিয়াই মই বুজিছিলো, আজি ভালে-কুশলে সাৰি
আহিলে হে অহা। দেউতা, মই সৈইতে কৈছোঁ, মই
মোৰ বোপাইৰ নাওটো নাজানো। সৰুতে মোৰ বোপাই
টুকাল ; আইৰ মুখেও মই বোপাইৰ নামটো শুনা নাছিলো।
(হাত ঘোৰ কৈ) হে মোৰ দেউতা ! ফপহতা বাজে কথাত
উভহা ধৰি থাকি মোৰ গোচৰখনত জেঙা নলগাব। মই
মনত বৰ বেজাই পাই হে গোচৰ কৰিবলৈ আহিছোঁ। মই
দান্তে-তন-ধৰি চুলি-ছিঙি-কাতৰ-কৰি মাতিছোঁ। মোৰ দেউতা
সকল !

ঘিণাবাম—ক, কেনেকৈ ই তোৰ লোটা চুৰ কৰিলে ?

বেথাই—দেউতা ঙ্গপৰ ই বৰ চোৰ। লোকে বাতিহে চুৰ
কৰে, ই দিন দুপৰতে কৰে। কালি দিনৰ দুপৰীয়া বেলিকা
মই মোৰ ঘৰৰ আগ-চোতালতে খন্তেকমান বহি আছিলো।

ঘৰৰ ঘৈণীজনীক কলো, মোক পানী এলোটা আনি দে, পিয়াহ লাগিছে। তাই মোৰ সৰ্থেবৰীয়া কাঁহৰ লোটাটোৰে মোক পানী এলোটা আনি দিলে। মই ঢক্ ঢক্ কৰে পানীলোটা খাই লোটাটো আগতে থৈছোঁ, এনেতে দেখিলো, শালিকা এহালৰ জোটাপুটি লাগিল। শালিকা-হালৰ জোটাপুটিখন মই চাই থাকোঁতেই ঠিক এনে সময়তে লো বাবে-খোৱা মোৰ ওচৰত ওলাল গৈ। তাক দেখিয়েই মোৰ বুকুখন টপিং কৰে বাজি উঠিল, ভাবিলো আজি বাঘে-খোৱা ওলাইছেহি যেতিয়া সি কিবা এটা কৰি হে যাব। সি মোৰ আগত ই কথা, সি কথা বাজভগণৰ কথা উলিয়াবলৈ ধৰিলে, মইও মোৰ মনতে খুটিটো পুতি লৈ হু হু বুলি তাৰ কথা শলাগি যাবলৈ ধৰিলো। এনেতে এবাৰ সি মোক কলে—‘হাজৰিকা, আজি কালি ইয়াত বৰ সোৱৰ প্ৰতাপ হৈছে; মানুহৰ আগবেপৰা চোৰে বস্ত্ৰ চুৰ কৰি নিয়ে। সিদিনা এটা চোৰে বঙামুৱাৰ আগবেপৰা তাৰ পানীখোৱা লোটাটো লৈ গুচি গল। তুমি দেখিলে বিশ্বয় মানিবা, চোৰটোৱে কেনেকৈ লোটাটো নিলে মই দেখুৱাওঁ চোৱাঁ।’ এই বুলি এই বাঘেখোৱাই লাহেকৈ এডেও ছুডেও, এইহে লোটা নিবৰ চেও’ বুলি কৈ, মোৰ লোটাটো মোৰ আগবেপৰা লৈ ভো-ভো কৰে গুচি গল, মই ভেবা লাগি চাই থাকিলো। সি কিছুমান দূৰ গলত হে মোৰ গালৈ চেনন আহিল। তেতিয়া তাৰ পিছে পিছে মই লৰ ধৰিলো। কিন্তু, কত তাক ধৰিবলৈ পাওঁ, সি লৰি

মই চকুৰে নেদেখা হল। শেহত মই বিবুধি হৈ কোটো-ৰালৰ আগত গোচৰ দিলো গৈ। কোটোৱালে উনৈশত-বা-বোলাই মোৰ ওপৰত হে অলিপকি উঠিল। কোটোৱালে কলে ‘মই তোৰ বাপেৰৰ ঘৰৰ বহতীয়া নে কি যে তোক চোৰ ধৰি দিব লাগিব?’ মই অনেক কাবো-কোকালিকৈ তাক আধলি এটা যাচিলতহে, তাকে লৈ সি চেচা পৰি কলে ‘বাক ধৰিব লাগে যদি তই চোৰটো মোক দেখুৱাই দে।’ মই কলো, সি পলাই গল, মই তাক দেখুৱাই দিবলৈ কত পাম! মই তাক চিনি পাওঁ, তাৰ নাম চিকৰ্পতি। ইয়াৰ পিচত দেখিছোঁ কোটোৱালে চোৰ ধৰি আনি দেউতা সকলৰ আগত হাজিৰ কৰি দিছে। এই সোপাই কথা, এই সোপাই বতৰা। এতিয়া দেউতাসকলে যি ভাল বুজে কবক। মই তৃতীয়া মানুহ। (মিনাবামলৈ চাই) আপুনি দেখোন মোৰ ফলীয়া হৈ একেযাৰকে নমতা হল? মিছাতে বোমাছৰ বাকলি যেন এমুঠি বগা চিকাকপ—

(ঘৈণীয়েকে পিচফালৰ পৰা— মনে মনে থাকাঁ মনে মনে থাকাঁ, সেইবোৰ উলিয়াব নেপায়।)

কিনো এইজনীয়ে পিছ ফালৰপৰা আজুৰি-পিজুৰি কেপ্ কেপাই থাকে ঐ! মনে মনে থাকিব লাগে যদি থাকিলো যা হত-চিৰাইতী, চিকৰ্পতি কেনে টেঙৰ তই নেদেখিলি নে? তাৰ দৰে যদি আমিও সিজনক নধাৰ ইজন হাকিমক ধৰিলো হেতেন— পেচকাৰ—চুপ, চুপ, আদালতত বাহিৰা কথা পাতিব নাপায়? হাকিমে যি শুধিছে তাৰে হে মাথোন জবাব দিব পায়।

বেথাই—বাক, বাক। হাকিম নো আক কি শুধিব খুজিছে শোধক
মই কব পোৱাখিনি নৈকে কৈ থাকিম।

মিনাবাম শৰ্মা হাকিম—(আচামী চিকৰ্পতিক) চুব কচুব
হৈছে নে ?

চিকৰ্পতি—(হাতঘোৰকৈ) দেউতা, মোৰ কচুল হবলৈ কি
হৈছে ?

বেথাইৰ বৈণীয়েক—(বেথাইৰ পিছ ফালৰপৰা) কটা চোৰ !
কাণ-কটা, নিধক ! নিৰ্গত ধৈয়াল ! মহাবাণীৰ আগত মিছা
মাতিছ ! (হাকিমলৈ চাই) দেউতা, বেটীয়ে গোঁসাইৰ শপত
খাই কৈছো, ইয়াৰ বাৰীত ডবাডবে কচু হৈছে। ই কচু
নাই বুলিলে শুনিব কোনে ? দেউতাই বেটীক ছকুম দিলে
বেটীয়ে এতিয়াই তাৰ বাৰীৰপৰা বেজ-কচু এবোজা কাটি
আনি দেউতাসকলৰ আগত পেলাই দিব পাৰোঁ। দেউতা-
সকলে তাৰে ডালচেৰেক ইয়াৰ পিঠিত ভালকৈ মেলক,
তেহে যদি নিলাজৰ লাজ হয়। লগতে চোৰাত ডালচেৰেকো
বেটীয়ে আনি দিম !

পেচকাৰ—টেকেলা ! এজনীক আদালতৰ পৰা উলিয়াই দে।
টেকেলা—বল ! বাহিবলৈ বল !

বেথাইৰ বৈণীয়েক—(মিনাবাম হাকিমলৈ চাই) দেউতা !
আপোনাৰ সোণৰ-ৰূপৰ চকুৰ আগতে বেথাই হাজৰিকাৰ বৈণী-
য়েকক কেলেছৰা টেকেলা এটাই এইদৰে অমৰ্য্যাত কৰিব
লগীয়া হল নে ? মোৰ গিৰিহঁত ঘৰৰ ভিতৰত থাকিল,
আক মই তিকতাজনী হৈ এই কেলেছৰাৰ কথাতে বাহিবলৈ

ওলাই যাব লগীয়া হল নে ? ই কটা কেলেছৰাই মোৰ
গাত হাত দিয়ে কি বুলি, দেউতাই বিচাৰ কৰি চাওকচোন !
মিনাবাম—(টেকেলাক) হেৰ, তই তাইৰ গাত হাত নিদিবি,
খবৰ্দাৰ ! তিকতা মানুহৰ গাত হাত দিব নাপায়।
(বেথাইৰ বৈণীয়েকৰ ফালে চাই) তই মনে মনে নাথাক
নো কিয় ? কেপ্কেপাই আছ কেলৈ ? কাছাৰীত হাকিমৰ
আগত যিহকে পায় তাকে কব নাপায়।

মিনাবাম—(বেথাইক) তোৰ সাক্ষী আছে নে ?
বেথাই—সাক্ষী মই কত পাম ? যদি আগেয়ে জানিলোহঁতেন,
যে ই চুব কৰিবলৈ আহিব, তেতিয়া জনচেৰেক ওচৰচুবুৰীয়াক
মাতি আনি ওচৰতে বহুৱাই থলোহঁতেন।
বৈণীয়েক—(পিছফালৰপৰা) গোঁসাই সাখী। নেদেখাজন ঈশ্বৰ
সাখী। জোন বেলি সাখী !

পেচকাৰ—চুপ ! চুপ ! আকৌ তই কথা কৈছে ?
মিনাবাম—তই নো মনে মনে থাকিব নোৱাৰ কিয়, হেৰ এইজনী ?
বৈণীয়েক—ময়ে নো ছুৰাৰ এবাৰ নামাতিলে কোনে মাতিব ?

আপুনি তো আমাৰ হকে নমতাই হল। মাথোন মোক
চুপ চুপ কৰি চুপ্চুপাই আছে ! সেইদেখিয়েই মই মনে
জানিয়েই গঙ্গাবাম উকিলক ধৰোঁ বুলিছিলো ; আপুনিয়ৈ
কলে,—নালাগে উকিলক পইচাকেইটা দিব, সেই কেইটা
মোকে—।

পেচকাৰ—চুপ ! চুপ ! বক্ৰক নকৰিবি ! নহলে এইবাৰ তই
হাজোতলৈ যাব লাগিব।

ঘৈণীয়েক—বাক, নামাতো দিয়া। কবিলো চুপ। চুপতে যদি কিবা গুটী ধৰে ধৰক। অবলা তিকতাক হাজোলৈ পঠিয়াম বুলি হুমিয়াই থাকিব নেলাগে।

(গোচৰৰ বায়)

ঘিণাবাম—(মিনাবামলৈ চাই) ই চুৰ কৰাৰ প্ৰমাণ নাই; সেইদেখি ইয়াক খালাচ দিয়া যাওক।

মিনাবাম—গোচৰ সম্পূৰ্ণ প্ৰমাণ হৈছে। আচামীক ফাটেক দিব লাগে।

ঘিণাবাম—প্ৰমাণ নাই, মই ফাটেক দিওঁ কেনেকৈ ?

মিনাবাম—গুচৰীয়াই হলক লৈ আদালতত কৈছে যেতিয়া তাৰ ওপৰত আক কি প্ৰমাণ লাগিছে ? আচামী তো নাম-ফটা চোৰ। এনে চোৰক দণ্ড দিবলৈ আক প্ৰমাণ বিচাৰিব লাগে নে ?

ঘিণাবাম—আচামী নাম-ফটা চোৰ হব পাৰে; কিন্তু এই গোচৰ হ'লে ফৰিয়াদীয়ে প্ৰমাণ কৰিব নোৱাৰিলে। সেই দেখি মই আচামীক দণ্ড দিব নোৱাৰোঁ।

মিনাবাম—মই হলে দণ্ড নিদি খালাচ দিব নোৱাৰোঁ। আক আপুনি দিলেও মই সেই বায়ত চহি দিব নোৱাৰোঁ।

ঘিণাবাম—আপুনি চহি দিয়ক নিদিয়ক, মই হলে খালাচ দিম।

মিনাবাম—মই হলে দণ্ড দিম। নহলে উঠিলো।

[মিনাবাম হাকিম এজলাচৰপৰা উঠি ছৰাবমুখ পায় গৈ। পিছে পিছে পেচকাৰ যায়।]

পেচকাৰ—ধৰ্ম্মৰতাৰ, আহক নাযাব। এজলাচৰপৰা এইদৰে যোৱাটো ভাল নহয়।

মিনাবাম—মই যদি এজলাচত বহিব লাগে তেন্তে বেলেগে বায় দিম।

পেচকাৰ—বেলেগেই দিব আহক।

[মিনাবামৰ পুনৰ আসন গ্ৰহণ।]

ঘিণাবাম—মইও স্কুৱীয়াকৈ বায় দিম।

[দুয়ো দুখন কাকিত লেখে।]

মিনাবাম—আচামীৰ ছ মাহ কঠোৰ পৰিশ্ৰমেৰে ফাটক।

ঘিণাবাম—আচামী খালাচ।

পেচকাৰ—এই গোচৰৰ নথি বাজদৰবাৰৰ প্ৰধান বিচাৰকৰ ওচৰলৈ যাব। তাত আচামীৰ পুনৰ্কিচাৰ হব। ধৰ্ম্মৰতাৰ, আচামীক জামিনত এৰি দিবলৈ হুকুম দিয়ক।

দুইজন হাকিম—দিলো।

দ্বিতীয় দর্শন

কেছাবীৰ ওচৰত উকিলসকলৰ বহা ঘৰ।

(গঙ্গাবাম বকুৱা উকিল। হেমোবাম হাজৰিকা উকিল।

বিশ্বেশ্বৰ ছবৰা উকিল। সৰুৰাম বৰা উকিল।

গঙ্গাবাম তবনি তিতাবাম দাস।)

গঙ্গাবাম—ৰাজসভাৰ প্ৰধান বিচাৰপতিৰ ওচৰলৈ এটা ডাঙৰ গোচৰ আহিছে, শুনিছাইক নে?

হেমোবাম—শুনিছোঁ; সেই চিকৰপতি বৰ চোৰৰ। তাক পেলোৱা টান। সি হেনো ইয়াৰ ভিতৰতে, আনৰ কথাকে এৰিছোঁ, ৰজাকে ভেটা চেলেকালে।

সৰুৰাম—মই শুনিছোঁ, গুচৰীয়া বেধাইৰ ফালৰপৰা যুবৰাজকো।

বিশ্বেশ্বৰ—ধেমালিটো বেয়া হোৱা নাই। ৰজা এফালে যুবৰাজ এফালে; মাজতে ঘাই হাকিম বৰবৰুৱা যায় কোনফালে।

গঙ্গাবাম—এনেকুৱা দেখোন প্ৰায়েই হৈ আছে; বৰবৰুৱাইও হোৱা-হোৱে শুধিবই লাগিছে। হাজৰিক, গুচৰীয়াৰ ফালে আছা হবলা?

হেমোবাম—আপোনাকো তো চিকৰপতিৰ ফালৰপৰা উকীল ধৰিছে।

গঙ্গাবাম—আমাক যেয়ে পইচা দিয়ে তাৰ ফালেই আমি।

বিশ্বেশ্বৰ—যাওক সেইবোৰ কথা। বৰবাদেও, আমাৰ মানুহৰ ভিতৰত আজিকালি ইমানকৈ আন্দোলন হোৱা,—ৰামানুজ স্বামী শঙ্কৰা-

চাৰ্য্যৰ গুৰু নে. শঙ্কৰাচাৰ্য্য ৰামানুজ স্বামীৰ গুৰু, আৰু কোন ডাঙৰ কোন সৰু?—এই বিষয়ে আপোনাৰ কি মত?

গঙ্গাবাম—ডাঙৰে দীঘলে নে, শকতে আবতে?

বিশ্বেশ্বৰ—আপুনি ধেমালি নকৰিব; মই সঁচাকৈ হে শুধিছোঁ।

গঙ্গাবাম—সঁচাকৈ শুধিছা যদি সঁচাকৈয়ে কওঁ শুনা,—ৰামানুজ স্বামী শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ গুৰু।

বিশ্বেশ্বৰ—আমাৰ দেখোন কৃষ্ণৰাম বকুৱা ডাঙৰীয়াই খনে খনে কাকত পুথি লেখি প্ৰমাণ কৰিব লাগিছে, শঙ্কৰাচাৰ্য্যহে ৰামানুজৰ গুৰু; ৰামানুজ শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ গুৰু হোৱাটো অসম্ভৱ; কাৰণ শঙ্কৰৰ জন্ম আৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰ, ৰামানুজৰ অনেক আগেয়ে।

গঙ্গাবাম—তোমাৰ কৃষ্ণৰাম ডাঙৰীয়াৰ পুথিবোৰ বেদ নহয়। এই বিষয়ে সঁচা ইতিহাস এতিয়াও লেখিবলৈ বাকী।

বিশ্বেশ্বৰ—আপোনাৰ নিচিনা বোণ্য লোকে এই বিষয়টো হাতত নলয় কিয়? নিশ্চয় তেতিয়া সঁচা কথা ওলাব।

গঙ্গাবাম—সময় কত? তথাপি ৰাইজে লবলৈ কলে পিছ নোহোঁ-হকোঁ। ৰাইজে হুকুম দিলে মই মোৰ সকলো স্মৃতি, সকলো কাম কাতিকৈ থৈ, সোঁ বাঢ়নীটাৰ লৈ এই ঘৰটো সাৰিবলৈকো সাজু আছোঁ, সেইটো তুমি জানা নে?

সৰুৰামবৰা—ধন্য! ধন্য! আমাৰ বকুৱা ডাঙৰীয়াৰ নিচিনা আৰু এজন লোক আমাৰ দুখীয়া আসাম দেশত ওলালেই মাতৃভূমিৰ উদ্ধাৰ হব।

বিশ্বেশ্বৰ—(মুখ ফিৰাই প্লাহকৈ) এৰা, মাতৃভূমিখনৰ ধূলিমাকটি গুচি সি চাফ হব।

গঙ্গাবাম—সঁচা কথা কবলৈ কি ; তুমি গুৰুৰ কথা শুখিছা; মই শঙ্কৰী গুৰুক সমূলী বিশ্বাস নকৰোঁ।

বিশ্বেশ্বৰ—কিয় ?

গঙ্গাচৰণ—কাৰণ, তামোল গছজোপা থিয়।

বিশ্বেশ্বৰ—অ এই কাৰণ!—বুজিলে। এতিয়া।

[তাচ্ছিল্যভাৱে বিশ্বেশ্বৰ উকিলৰ প্ৰস্থান।

গঙ্গাবাম—এই পিলিকা লৰাখনে দুপাত আইন মুখস্থ কৰি উকিল হৈ আহি পৃথিবীৰখন কুটাগছ যেন দেখিছে। আমি ডাঢ়ি চুলি পকালোঁ, আমাক মানুহ যেনকে নেদেখে। অধৰমী! গৰ্ভ—!

তিতাবাম—হয় দেউতা, হয় দেউতা! এইখন ভচ্‌ম হব দেউতা। বিদা বুধি মান মৰ্য্যাতবে এইখন কোনো কালে দেউতাৰ ওচৰ চাপিব নোৱাৰে।

সৰুৰাম—অ, ডাঙৰীয়া, আমাৰ দেশৰ সেই বঘুবাম বৰুৱা কালি ইয়ালৈ আহিছে। সভা এখন পাতি তেওঁক জলপানপাতি এটা খুৱাই মান ধৰিব লাগিল। তাৰলৈকে আমি পঁচা তুলিবৰ কাৰ-বাৰ কৰিছোঁহঁক। আপোনাৰ ওচৰলৈকো আজি গধূলি বিশ্বেশ্বৰেবে সৈতে মই আহিম। আপুনি আমাৰ দেশৰ মুখিয়াল শ্ৰেষ্ঠ লোক ; আপুনি কাৰ্য্যটো ভালকৈ সম্পাদন কৰাব লাগে।

তিতাবাম—বঘুবাম বৰুৱাই নো কত কি “কিল্লা ফতে” কৰি আহিল যে তেওঁক সৰাহ পাতি জলপান খুৱাব লগা হল ?

গঙ্গাবাম—একো “কিল্লা ফতে” কৰা নাই বিদেশত আমাৰ নামটোহে ফটাই আহিছে হেনো। কিয়, তুমি জানো তাৰ মাত শুনা নাই ?

তিতাবাম—নাই শুনা দেউতা, নাই শুনা। আজিকালি বয়স হৈ

মোৰ কাণ দুখন অলপ গধুৰ হৈছে। তেওঁ কি কৰিলে কওকচোন, শুনোৱেই ?

গঙ্গাবাম—আমাৰ বৰাই কওক শুনা।

তিতাবামৰবা—ডাঙৰীয়া, কওকচোন কওক, আমিও শুনি থওঁ, শুনি এই ছাল-ছিগাৰো জীৱনটো সাৰ্থক হওক।

সৰুৰাম—তুমি নাই শুনা যদি নুশুনাই ভাল; কাৰণ, তোমাৰ কাণৰ হে যি গতি হৈছে বুলি তুমি কৈছা, এতিয়াও যে তুমি শুনিবা সেইটো মোৰ বিশ্বাস নহয়।

গঙ্গাবাম—তেন্তে শুনা ময়ে কওঁ। তেওঁ দিল্লীৰ বাদশ্বাহৰ সভালৈ আমাৰ দেশৰ প্ৰতিনিধি সভ্য হৈ গৈছিল। তাত তেওঁ কি কৰিলে, কেনেকৈ আমাৰ দেশৰ বৰ হিলৈটোৰে কেইজাঁই মাৰিলে মই কব নোৱাৰোঁ; তোমাৰ বৰাইহে সেইটো জানে। অৱশ্যে হিলৈৰ মাত শুনা সকলে তেওঁৰ মান ধৰে, তেওঁক লৈ বৰসভাহ গায়, হুচৰি গায়, গাব পাৰে; সেইটো বেয়া নহয়; আৰু সেই কাৰ্য্যত মোৰ সহানুভূতি যে নাই এনেও নহয়; কিন্তু আমি বুঢ়া মানুহ, আমাক বাদ দিলেই ভাল নহয় জানো ?

সৰুৰাম—এইটো কি কথা ডাঙৰীয়া ? আপুনি নগলে আমাৰ সভা হবই নোৱাৰে। আপুনি আমাৰ ভিতৰত বৰমূৰীয়া, সৰ্ব্বপ্ৰকাৰে দেশৰ নায়ক, আপুনি সেই সভাত নাথাকিলে সভাই বাজী হব।

তিতাবাম—যদি সেইটো জানিছে, তেন্তে নো আমাৰ ডাঙৰীয়া থাকোঁতে তেখেতক দিল্লীৰ বাদশ্বাহৰ সভালৈ নপঠিয়াই থাকে-তাকে আপোনাসকলে পঠিয়াইছিল কিয় ? আমাৰ ডাঙৰীয়া নথকা

দিল্লীৰ সভাখন নো বাজী নোহোৱাকৈ সাৰিল কেনেকৈ ? এই কথাৰ দুখীয়াক বুজাই দিয়কচোন ?

গঙ্গাবাম—থাকাঁ, থাকাঁ, তুমি মনে মনে থাকাঁ তিতাবাম। এতিয়া সেইবোৰ উজাৰি তৰ্ক-বিতৰ্ক কৰি কি লাভ ? (সকৰামলৈ চাই) বোলে, মই নোহোৱাকৈও আজি কালি তোমালোকৰ অনেক সভা সমিতি হৈ আছে ; মোক নো কৈলৈ ?

তিতাবাম—(সকৰামলৈ চাই) অ আপোনাসকলে মুকুতা এৰি শ্ৰোতাকো চিনিছে ! আপোনাসকলে আমাৰ ডাঙৰীয়া হেন জ্ঞানবন্ত মাইনবন্ত লোকক আজিলৈকে নিচিনি খপ্ জপাই ফুৰে। এতিয়া টানত পৰিলে আপোনাসকলক ডাঙৰীয়াক লাগে পইচা দিবৰ বেলিকা ডাঙৰীয়াৰ ভূ ! আমাৰ দেশখন এইদৰেই তললৈ গল। সেইদেখিহে কথাত কয় বোলে “ভালেহে জানে ভালৰ মোল।”

গঙ্গাবাম—তিতাবাম, তুমি নো মনে মনে নাথাক। কিয়হে ?

তিতাবাম—এনেবোৰ অইনাই কথা দেখি শুনি নো কেনেকৈ মনে মনে থাকোঁ ডাঙৰীয়া ? মোৰ জিভাই নামানে নহয়। সেইদেখি কথাত কয়—“হাব নাইকিয়া জিভা, মাতৈ কিবা কিবা।”

সকৰাম—নহয়, নহয়, ডাঙৰীয়া, আপুনি সভালৈ আহিব। কাইলৈকে সভাখন পতা হৈছে। আপোনাত হে আমাৰ সৰ্বভাৰসা।

গঙ্গাবাম—মোৰ গা ভাল নহয় ; বাক চেষ্টা কৰি চোৱা যাব।

সকৰাম—চেষ্টা কৰি চালে নহয়, আহিবই লাগিব।

[সকৰামৰ প্ৰস্থান।

গঙ্গাবাম—তিতাবাম, তুমিও যেনে। মোৰ এতিয়াও কেচুৱা লৰাৰ সবাহত হোৱা দিবৰ দিন আহিছে !

তিতাবাম—আপুনি নাযাব দেউতা। আপোনাক দিল্লীলৈ নপঠিয়াই এই উত্তৰাধনে যেনেকৈ অমৰ্য্যাত কৰিলে, আপুনি নহলে নো সিহঁতে কেনেকৈ সবাহ পাতে চাওঁৱেইচোন।

হোমাবাম—অ এটা কথা ডাঙৰীয়াক শোধোঁ। বুলিছিলো। আজিকালি জনচেৰেক পণ্ডিত ওলাইছে, তেওঁলোকৰ মতে হেনো উজনিৰ কাণীত চলি থকা সংস্কৃত ভাষাটো অশুদ্ধ ; ভাটীৰ কুমাৰিকা অন্তৰীপত চলা সংস্কৃতটোহে শুধ ; আৰু সেই মতে কাণীৰ সংস্কৃতটোও শুধ কৰিব লাগে। ডাঙৰীয়াই কি কয় ? তিতাবাম—আমাৰ ডাঙৰীয়াই ইমানবিলাক সঙহকৃত্য পঢ়িলে ডাঙৰীয়াই নাজানিবৰ কি কাৰণ আছে ? কওকচোন ডাঙৰীয়া কওক, এইটো আকৌ কি চো উঠিল।

গঙ্গাবাম—এ তিতাবাম, তুমি দেখিহে এইষাৰ কথাকে এনেকৈ কৈছা ; আজিকালিৰ অহঙ্কাৰী ডেকালৰাৰ আগত আমাৰ কথাৰ মূল্যই নাই। সেইদেখি কোনো কথাত আমি নমতাই হলো ; যেনে যি কয় কৈ থাওক।

তিতাবাম—নহয় ডাঙৰীয়া, সঙহকৃত্যৰ বিষয়ে ডাঙৰীয়াৰ মুখৰপৰা একেধাৰ ওলালে ভাল। সঙহকৃত্য আমাৰ আগৰ ঋষি মুনি পণ্ডিতসকলৰ মাত, দেওভাষা, সঙহকৃত্যৰ ওপৰত মোৰ অচলা ভক্তি এফেৰি আছে। আনে যি কয় কওক, মোক নালাগে। ডাঙৰীয়াৰ মুখৰ কথাৰ শুনি থলে সেয়েই মোৰ হকে লাখ টকা। কওক ডাঙৰীয়া কওক !

গঙ্গাবাম—মই যদি কব লাগে, তেন্তে কওঁ শুনা। আজিকালিৰ উজনিৰ সংস্কৃতও অশুদ্ধ, ভাটীৰ সংস্কৃতও অশুদ্ধ। শুধ সংস্কৃত

আমাৰ দেউতাসকলৰ দিনতে গল । সেই সংস্কৃত আমি শুনিবলৈ পাইছিলো । ভাৰতবৰ্ষৰ আন ঠাইত, কাশীতে বোলা বা নব-দ্বীপতে বোলা, নাইবা মহীসূৰ বা ত্ৰিবান্ধুৰতে বোলা, মহাপ্ৰভু বামানুজ স্বামীৰ দিনতে সি অন্ত হল ।

[হেমোৰামৰ বিবৰ্ত্তনভাৱে প্ৰস্থান ।]

এইখন (হেমোৰামৰ ফালে মূৰৰ ঠাৰ দি দেখুৱাই) অহঙ্কাৰী ডেকা লৰা । এইখনেই আমাৰ দেশখন মাটি কৰিলে ।
তিতাবাম—এ অচিৰতে ইহঁতো মাটি হ'ব, ডাঙৰীয়াই চাই থাকিব, এই ফেকুন্দা মুখেৰেই মই কলো ।

(সুতুলি গোহাঁইদেওৰ প্ৰবেশ ।)

গঙ্গাবাম—গোহাঁইদেও, আহক, আহক, বহক, বহক । কি খবৰ ?

শৰীৰৰ খবৰ কি ? কেনে আছে ?

সুতুলিগোহাঁই—শৰীৰৰ খবৰ নো কি শুধিব কি কম ; গাবৰ বেয়া ; ভোক নালাগে, খাব নোৱাৰোঁ । পুৱা মাটি-কাঁহীৰ জোল এটোপাৰে কোনোমতে হেচি ঠেলি টেমিৰ মূৰেৰে এটেমি ভাত পেটৰ ভিতৰলৈ স্তম্ভাওঁ ; গধূলি এটোপা চাণ্ডানা ; এয়ে মোৰ আহাৰ । পগোৱা এৰীগাখীৰ বাঢ়িয়ে বাঢ়িয়ে পৰি থাকে, তালৈ চকু দিবৰ মন নাযায় ; মেকুৰা কুকুৰ চাকৰ-নাকৰেহে সেইবোৰ খায় । আৰু নো মোৰ গাৰ অৱস্থা কি শোধে ডাঙৰীয়া ।

গঙ্গাবাম—হয়, হয়, মই বুজিছোঁ, মোক আৰু ক'ব নালাগে ।

তিতাবাম—(গঙ্গাবামলৈ চাই) ডাঙৰীয়া, গোহাঁই ডাঙৰীয়াৰ

নো নৰীয়াটো কি ? অনাহাৰত উথহা নে কি ? তেখেতক দেখোন সিদিনাতকৈয়ো আজি অলপ ধূলন্তৰ যেন হৈ দেখিছোঁ । অৱশ্যে বুজিছোঁ যে নৰীয়াৰ নিমিত্তেহে তেনে হৈছে । (গোহাঁইলৈ চাই) ডাঙৰীয়াই নো ইমান ঘামত, গোটেইটো গাত ইমানকৈ নোমৰ কাপোৰ মেৰাই ধৈছে কেনেকৈ ? জহ লগা নাই নে ?

গোহাঁই—গৰম লাগিবলৈ হৈ তো পিন্ধিছোঁ । গাত বিষ, ককালত বিষ সেইদেখি নোমৰ চোলা কাপোৰ নহলে ফট্-কৰে ঠাণ্ডা লাগি পৰে । একেই মোৰ চিৰকগীয়া শৰীৰ, তাৰ ওপৰতে ঠাণ্ডা লাগি কাহ কফ হলে, আৰু মোক নৈৰ বালিৰ টুপত পুৰিবলৈ হৈ লৈ যাব লাগিব ।

গঙ্গাবাম—সঁচা, সঁচা, মই দেখিছোঁ, বুজিছোঁ ।

তিতাবাম—মইও এতিয়া ভালকৈ বুজিছোঁ, গোহাঁই ডাঙৰীয়াৰ কিবা ফুলা বেমাৰ । এই নৰীয়াত গাটো উথহি যায়, পেটটো ওলমি পৰে, গাল দুখনত মঙ্গহ হয়, খুতৰিটো ছুভাগ হৈ পৰে ।

গোহাঁই—(তিতাবামলৈ চাই) তুমি নো মোক ফুলা দেখিছা কেনেকৈ মই ক'ব নোৱাৰোঁ । মই দেখোন দিনে দিনে শুকাই খীণাই গৈছোঁ বুলিহে সকলোৱে কয় । এতিয়াই জহৰ্মল বাবুৰ তালৈ গৈছিলো, তেওঁ দেখোন মোক দেখি কলে, যে মোৰ শৰীৰৰ অৱস্থা বৰ খাৰাপ ।

গঙ্গাবাম—হয়, হয়, মইও দেখিছোঁ । বৰ খাৰাপ । এ আপুনি ডাঙৰ মানুহ দেখি হৈ মুঠিয়ে মুঠিয়ে ধন ভাঙি দৰব-জাতি

খাই, কাতি হৈ নপৰাকৈ কোনোমতে থিয় হৈ আছে, সামান্য মানুহ-হোৱা হলে কোনোবা-কেতিয়াবাই তাৰ কিবা হ'লহেঁতেন। তিতাবাম ল'ৰা মানুহ, নাজানে, সেই-দেখিহে বিবেচনা নকৰাকৈ কথা কয়।

গোহাঁই—এ মই এতিয়াই জহৰ্মল বাবুৰ কৈ আহিছোঁ। বোলো, আমাৰ দেশত কথাবাতী দ কৈ বুজি বিবেচনা কৰি কোৱা মানুহ বুলিবলৈ মুঠেই দুজন,—এক গঙ্গাবাম বৰুৱা ডাঙৰীয়া ডাকিল, আৰু এক তেওঁ। আনবোৰ মানুহ-মুৱা হ'বলৈ ভালোখনি বাকী। আৰু হলে হয়। অ জহৰ্মল বাবুৰ গোলাত ভাটীপৰা স্তনৰ গৰুৰ ঘিউ আহিছে, মোক দেখুৱাইছিল। চমৎকাৰ। আদমোন বা দহ সেৰ মোলৈ পঠিয়াই দিবলৈ জহৰ্মল বাবুৰ কৈ আহিছোঁ। দামটো অৱশ্যে কিছু বেছি। অৱশ্যে ভাল বস্ত্ৰৰ বেচ সবহ হ'বই। ভাল মানুহলৈ বেছি দামৰ বস্ত্ৰ, নৰম মানুহলৈ কম দামৰ বস্ত্ৰ।

তিতাবাম—কালি জহৰ্মল বাবুৰ গোলালৈ অহা সেই বগীতামৰ ডিঙৰ ঘিউবোৰ নে? তেওঁ মোকও দেখুৱাইছিল। মই অলপ আঙুলিৰ আগত লৈ শুঙি চাইছিলো, মছৰাৰ তেল আৰু ফেনেকা কলৰ গোকত পলাই আহিলো।

গঙ্গাবাম—তোমাক তেওঁ এই ঘিউ দেখুৱা নাছিল। মানুহ চাই হে বস্ত্ৰ দেখুৱায়।

গোহাঁই—নিশ্চয় ডাঙৰীয়া নিশ্চয়। মই এই দেখিয়েই কৈছিলো, বোলো, আমাৰ উকিল ডাঙৰীয়াৰ নিচিনাকৈ কথাৰ আতিশুৰি বুজা মানুহ আমাৰ দেশত কেইটা? বাক ডাঙৰীয়া, মই উঠিলোহে এতিয়া। বায়ুৰ বেমাৰটো প্ৰকুপিত হৈ মূৰটো কিবা আচন্দাই কৰি আনিছে।

গঙ্গাবাম—মোকো আজিকালি সেই ৰোগে ধৰিছে। মই পচিমৰ ডাঙৰ কবিৰাজ এজনৰ ত'ৰপৰা এসেৰ মধ্যমনাৰাণ তেল অনাই লৈছোঁ। দিনো তাৰে একোটোপা মূৰত ঘহি হে তন্তি আছোঁ; কিন্তু কি চমৎকাৰ তেল! কি চমৎকাৰ গুণ! মূৰত এটোপা দিলেই মূৰত বৰষুণৰ শিল পৰা যেন চেচা লাগি যায়। মই হলে বৰ গুণ পাইছোঁ। দামটোহে অলপ বেছি। এসেৰত ৬৪ চৌষটি টকা।

গোহাঁই—বুজিছেনে ডাঙৰীয়া, মোকো তাৰে আধেৰ দিয়ক, দহোকুৰি। মই আধেৰৰ ভাগ ললোঁ। আপুনি লাগে যদি আকৌ অনাই লব। আজিয়েই মোৰ ঘৰলৈ আপুনি অনুগ্ৰহকৈ আধেৰ তেল পঠিয়াই দিব। দাম সবহ হওক, হানি নাই। মই দেখোন আপোনাক ইয়াৰ আগেয়েই কলো বোলো ভাল বস্ত্ৰৰ দাম সবহ হোৱাটো ধৰা-বন্ধা কথা; আৰু ডাঙৰ মানুহলৈ ডাঙৰ দামৰ বস্ত্ৰ, সৰু মানুহলৈ নৰম দামৰ বস্ত্ৰ।

গঙ্গাবাম—দিম পঠিয়াই। আজি নোৱাৰিলেও কাইলৈ পুৱাই আপুনি তেল পাব।

গোহাঁই—কিন্তু দহোকুৰি নাপাহাৰিব, নিশ্চয় পঠিয়াই দিব। ডাঙৰীয়া, মোৰ সেই ধন ধাৰে দিয়া খংখন লেখা হল নে?

গঙ্গাবাম—লেখিছোঁ কাইলৈ শেষ হ'ব; পঠিয়াই দিম।

[স্বতুলি গোহাঁইৰ প্ৰস্থান।

(তিতাবামলৈ চাই) তুমি তেনেকৈ কৈছিল কিয়? তুমি নাজানো নে, তেওঁক তেওঁৰ গাটো বেয়া দেখিছোঁ বুলি কলেহে তেওঁ ভাল পায়? ভাল দেখিছোঁ বুলিলে বৰ বেয়া পায়। তেওঁ ভাবে, ডাঙৰ মানুহ হলে, গাটো সদায় বেয়া হৈ থাকিব লাগে, আৰু

লোকেও সেইদৰে কব লাগে। গা বেয়া হৈছে বুলি কোথাটো ডাঙৰ মানুহৰ লক্ষণ।

তিতাবাম—মই সেইটো নাজানিছিলো ডাঙৰায়া। আজিৰপৰা তেওঁক মই বাটে-পথে লগ পালে কম যে তেওঁক খৰি দিবৰ হলেই।
গঙ্গাবাম—আকৌ বঢ়াবাঢ়ি নকৰিবা; তেনে কৰিলে ঠাট্টা কৰিছা বুলি বুজিব। এতিয়া হোৱাঁ, এই ছয় আনা পইচা লৈ যোৱাঁ, এসেৰ সৰিয়হৰ তেল বজাবপৰা কিনি লৈ গৈ মেৰ ঘৰত দি যাবা।
গোহাঁইদেউক দিব খোজা মধ্যমনাৱৰণ তেল আজি ৰাতিৰ ভিতৰতে তৈয়াৰ কৰিব লাগিব।

[তিতাবামে মিচিকীয়া হাঁহি মাৰি পইচা লৈ যায়।]

তৃতীয় দৰ্শন।

চিকণপুৰ বজাৰ ৰাজসভা।

বজা, যুবৰাজ, মন্ত্ৰী, পাত্ৰ আৰু সভাসদসকল।
ববৰুৱা বিচাৰ-আসনত।

ববৰুৱা—(চিৰদ্বাৰক) আজি কেইটা গোচৰ আছে?

চিৰদ্বাৰ—(গোচৰৰ নথি আগত দি) তিনটা।

ববৰুৱা—প্ৰথমটোৰ গুচৰীয়া পদকীয়া হাজিৰ আছে নে?

চিৰদ্বাৰ—হাজিৰ আছে। (টেকেলাক) মাত, গুচৰীয়ানী বেটেউ কলিতানী। পদকীয়ানী কালমণি কেওটনী।

টেকেলা—(বিড়িয়াই) গুচৰীয়া বেটেউ কলিতানী হাজিৰ! গুচৰীয়া

বেটেউ কলিতানী হাজিৰ!! পদকীয়া খালৈভাঙী কেওটনী হাজিৰ!! পদকীয়া খালৈভাঙী কেওটনী হাজিৰ!!

চিৰদ্বাৰ—খালৈভাঙী নহয়, কালমণি।

টেকেলা—খালৈভাঙী নহয় কালমণি হাজিৰ!

চিৰদ্বাৰ—(টেকেলাক ধমকি দি) তই গৰু! মাত কালমণি পদকীয়ানী।

টেকেলা—খালিমণি পদকীয়ানী! খালিমণি পদকীয়ানী হাজিৰ! খালিমণি!!!

বেটেউ আৰু কালমণিৰ প্ৰবেশ।

চিৰদ্বাৰ—(টেকেলাক) গুচৰীয়ানীক হলফ দে।

[গুচৰীয়ানীক হলফ দিয়া হয়।]

ববৰুৱা—তোৰ কি গোচৰ ক?

বেটেউ—দেউতা, মোৰ চাৰি বছৰীয়া লৰাটো সেই ৰাইকহণীয়ে (কালমণিক দেখুৱায়) কাটিলে। (চকুৰ পানী টোকে)।

ববৰুৱা—ক কেনেকৈ কাটিলে, আৰু কিয় কাটিলে?

বেটেউ—আমি দুয়ো গুচৰচুৰীয়া। মোলৈ তাইৰ সদায়

আখোজ—মই ঘৰত নথকাত তাই লৰাটো তাইৰ ঘৰলৈ

ভুলাই লৈ গৈ কাট, মোৰ ঘৰত পেলাই থৈ গলহি।

দেউতা, তাইক হুকুম দিয়ক, তাই মোকো কাটক; মোৰ লৰাটো

কাটিলে যেতিয়া মোকো কাটক; মই নো আৰু জীয়াই থাকি

কি হব! (চকুৰ পানী টোকে)।

ববৰুৱা—(কালিমণিক) তই এইব লৰাটো কাৰ্টিছিল নে ?
 কালীমণি—দেউতা, গোঁসাই সাথী । মই এনে মহাপাপৰ কাম কেতিয়াও
 নাই কৰা ; কেতিয়াও কৰিব নোৱাৰোঁ দেউতা । তাই মিছাকৈ
 মোৰ গাত এই বদ্‌নাম দিছে । দেউতা মই নো কি কম,
 তাইৰ স্বভাৱ ভাল নহয় ; তাই মদ ভাং ফটিকা খাই
 ফুৰে ; সেইদেখি আমাৰ গাৱঁৰ কোনেও তাইক দেখিব
 নোৱাৰে । মোৰ তাই ওচৰচুবুৰীয়া বাবে, তাইৰ বেয়া
 স্বভাৱ দেখি মই মাজেসময়ে তাইক গালি-শপনি পাৰোঁ ;
 সেইদেখিয়েই তাই মোক ভাল নাপায় ; নহলে তাইৰে
 সৈতে মোৰ আন কোনো আখোজা-আখোজি নাই ।
 দেউতা, ধৰম কথা কৈছোঁ । মোৰ মনত খেলাইছে, —
 তায়েই কিজানি বাগিৰ জালত মতলীয়া হৈ লৰাটো কাটিলে ;
 এতিয়া তাইৰ গাত জগৰ পৰে বুলি তাই এই ফিকিৰ
 কৰি বেটীৰ গাত দোষ পেলাই গা সৰুৱাব খুজিছে ।

ববৰুৱা—(অনেক পৰ ভাবি, গুচৰীয়ানী আৰু পদকিয়ানী
 দুইলৈকে চাই) হেৰ গুন ;—তইতৰ বিজনীয়েই এই সভাত
 উলঙ্গ হৈ নাচিব পাৰিব, তাইকে মই নিৰ্দোষী বুলি খালাচ
 দিম । আৰু বিজনীয়ে সেইদৰে নাচিব নোৱাৰিব, তাইক
 জগৰীয়া বুলি বুজি কাটিবলৈ হুকুম দিম । থিৰাং কথা ।

কালীমণি—(হাতঘোৰ কৈ) দেউতা, বেটীক ছোৱাছোৱাকৈ
 কাটিলেও বেটীয়ে তেনে কাম কৰিব নোৱাৰে ।

বেটেউ—দেউতা বজাৰ সভাত হাকিম । সৰ্গদেৱো আগতে ।

সৰ্গদেৱৰ হুকুমত জোন বেলি সাত সাগৰ ঘূৰিব লাগিছে ;
 আমি নো কোন কুটা । এতেকে, বজাৰ হুকুম দেউতাৰ
 হুকুম পেলাবৰ মোৰ সাইধ কি দেউতাই হুকুম দিলে বেটীয়ে
 নাচিবই লাগিব । মোৰ লৰাই গল, আৰু নো মোৰ কি লাজ-চৰম
 আছে ।

ববৰুৱা—টেকেলা ! এই গুচৰীয়ানীক হাত-কেৰেয়া দি লৈ
 যা, পোতাশালত থ গৈ । তাইৰ গোচৰ মিছা । তাই নিজেই
 তাইৰ লৰা কাটিছে । তাই মিছা গোচৰ কৰা বাবে, আৰু পুতেকক
 কটা বাবে পিচত তাইৰ শোধ হব । চিৰদাৰ, ইয়াৰ পিচৰ
 গোচৰ কি ?

চিৰদাৰ—(টেকেলাক) মাত, বঙাই কোচ ফৰিয়াদি । খুদ্‌মন
 কেওট আচামী ।

টেকেলা—(বিড়িয়াই) খুদ্‌মন কেওট ফৰিয়াজি হাজিৰ !

চিৰদাৰ—খুদ্‌মন নহয়, বঙাই কোচ ফৰিয়াদি ।

টেকেলা—খুদ্‌মন নহয়, বঙাই কোচ ফৰিয়াজি হাজিৰ ! খুদ্‌মন
 নহয় বঙাই কোচ ফৰিয়াজি হাজিৰ ! খুদ্‌মন ! খুদ্‌মন নহয়
 বঙাই কোচ ফৰিয়াজি হাজিৰ !!!

চিৰদাৰ—আচামীক মাত ।

টেকেলা—(বিড়িয়াই) আচামী হাজিৰ ! আচামী হাজিৰ !

চিৰদাৰ—(টেকেলাক বৰকৈ ডৰিয়াই) তই বৰ গৰু । এনে
 কৰিলে তোক বৰখাস্ত কৰিব লাগিব ।

টেকেলা—দেউতা, নামটো আকৌ কৈ দিয়ক, বন্দীয়ে পাহৰিলোঁ ।

চিৰদাৰ—খুদ্‌মন আচামী ।

টেকেলা—খুদ্মন আচামী হাজিৰ ! খুদ্মন ! খুদ্মন আচামী হাজিৰ ! !

খুদ্মনৰ প্ৰবেশ ।

চিৰদাৰ—(টেকেলাক) ফৰিয়াদিক হলফ দে ।

[বঙাইক হলফ দিয়ে ।

বৰবৰুৱা—(বঙাইক) তোৰ কি গোচৰ ক ?

বঙাই—(হাতঘোৰকৈ) দেউতা, আজি তিনি মাহ হল; সৌ সি (খুদ্মনক) মোৰ পৰা একুৰি ৰূপ ধাবলৈ নিছিল । এতিয়া তাক ধৰ সাধিলত, সি সেই ৰূপ কুৰি নাই নিয়া বুলি মিছা মাতিছে ।

বৰবৰুৱা—তোৰ সাক্ষী আছে নে ?

বঙাই—মোৰ সাক্ষী কোনো নাই দেউতা । পথাৰৰ মাজৰ বৰগছ এজোপাৰ তলতে বহি মই তাক ৰূপ কুৰি দিছিলোঁ । সি মোক বৰকৈ কাওবাও কৰি ধৰিছিল যে, সি ৰূপ ধাবে নিয়া কথাটো কোনেও জানিব নালাগে, জানিলে সি গঞামানুহৰ আগত লাজ পাব, কাৰণ, গাৱঁত তাক সকলোৱে ধন-বিত থকা চহকী মানুহ বুলি জানে, এতিয়া তাৰ অৱস্থা বেয়া হৈ ধৰ লাগিছে বুলি জানিলে তাক আৰু কোনেও বিশ্বাস নকৰিব । মইও দেউতা, “হোলাৰ ভাই মোলা” সেই কথাকে পতিয়াই সাথী এটাকো—নবখাকৈ তাক ৰূপ কুৰি দি ফাকিত পৰিলো । এতিয়া সি মিছা মাতি মোক বিবুধিত পেলাইছে, দেউতা ঈশ্বৰ !

বৰবৰুৱা—(খুদ্মনক) তই ইয়াৰপৰা একুৰি ৰূপ ধাবে নিছিল নে ?

খুদ্মন—গেটেই মিছা কথা দেউতা । মই কেতিয়াও লোৱা নাই । সেই ছাল-ছিগা ভিকলুৰ কি টকা আছে যে সি মোক ধাবলৈ দিব ? মোক আমাৰ গাৱঁত চহকী মানুহ বুলি সকলোৱে জানে দেউতা । মই তাৰপৰা ৰূপ ধাবে লবলৈ মোৰ কি হৈছে ? সি মিছাকৈয়ে ডাড়ি মোৰপৰা পাবে যদি একুৰি ৰূপ সবকাবলৈ কাৰবাৰ কৰিছে; অচলা কথা এইটো দেউতা ।

বৰবৰুৱা—(কিছুমান বেলি ভাবি) চিৰদাৰ, তুমি এখন পৰণা লেখা, সেই পথাৰৰ মাজৰ গছজোপাক তলপ কৰি ।

[চিৰদাৰে পৰণা লেখি দিয়ে ।

(ফৰিয়াদিলৈ চাই) হৌ তই এই পৰণাখন লৈ যা; তই যিজোপা গছৰ তলত বহি ইয়াক ধন ধাবে দিছিল বুলি কৈছ, সেই গছজোপাক এই পৰণাখন দেখুৱাই ক'গৈ যে এতিয়াই সি মোৰ ওচৰলৈ সাক্ষী কবলৈ আহিব লাগে । লগতে মোৰ এই টেকেলাকো লৈ যা ।

বঙাই—(আচৰিত মানি) গছজোপা কেনেকৈ আহিব দেউতা ! দেউতাই এই দুখীয়া বন্দীক কিবা ঠেটা কৰিছে হবলা । দেউতা, মই বৰ দুখীয়া । অনেক দুখ কৰি ৰূপ কুৰি গোটাইছিলো; সৌ অধৰমীয়ে মোক “বান্ধ” বুলি মাতিছিল, মইও তাক “বান্ধ” বুলিছিলো । সেইদৰে, তাৰ মস্তিল

হৈছে বুলি শুনিহে তাক মোৰ দুখৰ বিতৰূপ কুৰি উলিয়াই দিছিলো । অন্তত সি মোক এইদৰে চোঠেঙীয়া কৰিব বুলি সমাজিকতো ভবা নাছিলে । দেউতা ।

বৰবৰুৱা—মই ঠাট্টা নাই কৰা । তই পৰণাখন লৈ যা ! বজাব পৰণা পালে গছ নাহি নোৱাৰে ।

[বঙায়ে পৰণাখন লৈ যায় । লগতে টেকেলাও যায় ।
(কিছুমান বেলিৰ মূৰত খুদ্মনলৈ চাই) হেৰ বঙাই গছজোপাৰ গুৰি পালে গৈ নে চাই ?

খুদ্মন—নাই পোৱাগৈ দেউতা ; এতিয়াই পাবগৈ নে ? আৰু কিছুমান বেলি লাগিব ।

ভালেখিনি বেলিৰ মূৰত টেকেলাৰে সৈতে
বঙাইৰ পুনৰ প্ৰবেশ ।

বঙাই—দেউতা, গছক পৰণা দেখুৱালত গছ একো নামাতিলে ; আমাৰ লগত নাহিলেও ! দেউতাৰ টেকেলা লগতে আছিল, টেকেলাক শোধক দেউতাই । বাক কিয় নো আহিব দেউতা ? গছে জানো কথা কব বা . আহিব পাৰে ? দেউতাই দুখীয়া বন্দীৰে সৈতে তামোচা হে কৰিলে হবলা ।

বৰবৰুৱা—নাই কৰা তামোচা । তইত মোৰ ওচৰ পোৱাৰ আগতে গছে আহি মোক মনে মনে কৈ গলহি যে ধন ধাৰে দিয়া সঁচা, সি দেখিছিল । তই গোচৰ জিকিলি । আচামী খুদ্মনে তোক এতিয়াই যদি স্তুতে সৈতে ৰূপকুৰি ওভোতাই নিদিয়ে, তেন্তে সি,

তিনি মাহ ফাটক খাটিব লাগিব ; আৰু তাৰ ঘৰ-বাৰী বয়-বস্তু কোবোক কৰি বেচি আদালতৰপৰা তোক টকা দিয়া যাব । চিৰদাৰ আৰু কি গাচৰ আছে ?

চিৰদাৰ—ধৰ্ম্মাৱতাৰ, চিকৰ্পতি বৰচোৰৰ ওপৰত গোচৰ এটা আছে । ফৰিয়াদি বেথাই হাজৰিকা ।

গঙ্গাৰাম বৰবৰুৱা উকিল—মই চিকৰ্পতিৰ ফালে আছোঁ ।

হেমোৰাম হাজৰিকা উকিল—মই বেথাইৰ ফালে আছোঁ ।

গঙ্গাৰাম—মই ইয়াকে কওঁ যে এই গোচৰ সমূলি মিছা । মোৰ মক্কেলক

অপমান আৰু লটিঘটি কৰিবলৈ ফৰিয়াদিয়ে আন আন দুষ্ট

মানুহেৰে সৈতে চক্ৰান্ত কৰি এই মিথ্যা অভিযোগ কৰিছে ।

হেমোৰাম—ধৰ্ম্মাৱতাৰ, গোচৰ সম্পূৰ্ণ সঁচা । তলৰ আদালতত গোচৰ

সম্পূৰ্ণ প্ৰমাণ হৈ গৈছে, ধৰ্ম্মাৱতাৰে নথি তলপ কৰি চাওক ।

গঙ্গাৰাম—নথি তলপ কৰিব নালাগে ধৰ্ম্মাৱতাৰৰ আগতে আছে

গোচৰ তলৰ আদালতত এচুলি মানো-প্ৰমাণ হোৱা নাই ।

(হেমোৰামলৈ চাই চকু পকাই) তুমি মিথ্যাবাদী ।

হেমোৰাম—গঙ্গাৰামলৈ সেইদৰে চাই) তুমি হে মিথ্যাবাদী, মই

নহওঁ ।

গঙ্গাৰাম—দিনো মিছা মৰদমা সজা ব্যৱসায় তোমাৰ হে, মোৰ

নহয় ।

হেমোৰাম—(হাকিমলৈ চাই) আদালতৰ ওচৰত মই প্ৰাৰ্থনা

কৰিছোঁ, মোক এই মিছলীয়া ভেম্-চিং উকিলৰ গালিৰপৰা ৰাখক ।

আদালতৰ আগতে এওঁ এইদৰে মোক গালি পাৰিবব এওঁৰ কি

অধিকাৰ আছে ? এওঁ দাড়ি-চুলি পকালে বুলিয়েই আমাক

গালি পাৰিবৰ ক্ষমতা পালে নে কি? গাধ জানো বুঢ়া নহয়?
গঙ্গাবাম—(আদালতলৈ চাই) হজুৰ, এই অসভ্য অহঙ্কাৰী উদ্ধত
উকিল তৰ-চেঙেলিয়ে মোৰ মানহানিজনক কথা কৈ মোক গালি
কিয় পাৰিব? হজুৰে ইয়াৰ বিচাৰ কৰিব লাগে।

ববৰুৱা—আপোনাসকল দুয়ো ক্ষান্ত দিয়ক। আদালতৰ আগত
এনেবোৰ কব নাপায়। দুয়োজনৰ দোষ।

যুবৰাজ—মই কিন্তু নামাতি থাকিব নোৱাৰিলো, যে গঙ্গাবাম
উকিলৰ নামে সদাই এনে ব্যৱহাৰৰ কথা শুনিবলৈ পোৱা যায়।
বজা—মই দেখাত, গঙ্গাবাম উকিলকো সৰু সৰু উকিলবোৰে
মিছাতে দিগ কৰি থাকিবলৈ নেৰে। মই এই গোচৰৰ নথি
পঢ়ি চাইছোঁ; ফৰিয়াদিৰ গোচৰৰ প্ৰমাণ নাই।

ববৰুৱা—আচামী খালাচ। [সকলোৰে প্ৰস্থান।

চতুৰ্থ দৰ্শন

বজাৰ তামুলীচৰা।

বজা আৰু চিকৰ্পতি

বজা—চিকৰ্পতি, সেয়া কি আনিছে?

চিকৰ্পতি—স্বৰ্গদেৱ, বন্দীৰ বাৰীত দিগ্‌ঘোৰা কল এথোকা হৈছিল,
পকা দেখি তাকে স্বৰ্গদেৱৰ ওচৰলৈ লৈ আহিলো।

বজা—বেছ! বেছ! ভাল কৰিলি। কিন্তু তোৰ বাৰীত নে কাৰ
বাৰীত?

চিকৰ্পতি—স্বৰ্গদেৱৰ ৰাজ্যৰ গোটেইবোৰ প্ৰজাৰ বাৰীয়েই স্বৰ্গদেৱৰ
চৰণৰ ধূলিৰ পৰ্দিত বন্দীৰ বাৰী; তাত নো কি কথা আছে!

বজা—(হাঁহি) বেছ, বেছ, ভাল, ভাল। কিন্তু চিকৰ্পতি, তই
এইবাৰ ঠেকত পৰিছিলি, অলপতে হে সাৰিলি। যুবৰাজে
সিফালৰপৰা ভেটা খাই তোৰ বিপক্ষে পূৰ্ব দি লাগিছিলেই;
মই হে কথমপি সৰুৱালো।

চিকৰ্পতি—স্বৰ্গদেৱৰ চৰণৰ ধূলিৰ পৰ্দিত বন্দীৰ ভয় নাই; বন্দীক
কোনেও পেলাব নোৱাৰে।

বজা—বাক চিকৰ্পতি, তোক যে সকলোৰে বৰ চোৰ বোলে,
কতা মই দেখোন তাৰ একো চিন-মোকাম নেদেখিলো?

চিকৰ্পতি—বন্দীক আইগা দিলেই দেখুৱাব পাৰোঁ।

বজা—বাক তই মোৰ হাতৰ আঙুলিৰ এই চিৰী আঙঠিটো
যদি চুৰ কৰি নিব পাৰ তেন্তে হে তোৰ কেৰামতালি বুজিম,
তেহে তোক বৰ চোৰৰ খিতাপ দিম, নহলে তোক বৰ চোৰ
ভাঙিম।

চিকৰ্পতি—স্বৰ্গদেৱৰ আইগা পালে, আজি বাতিয়েই সেই কাম কৰিব
পাৰোঁ।

বজা—বাক আজ্ঞা দিলো। তোৰ কেৰামতিটোকে চাওঁ।

চিকৰ্পতি—(সেৱা কৰি) বন্দীয়ে স্বৰ্গদেৱৰ আইগা পালিম।

[চিকৰ্পতিৰ প্ৰস্থান।

বজা—(কোটোৱালক মতাঠি আনি) কোটোৱাল, আজি ৰাতি সাৱধানে
মোৰ হাউলি পহৰা দিয়াৰি চোৰ আহিবৰ সম্ভৱ।
কোটোৱাল—যি আদেশ মহাবাজ।

[প্ৰস্থান।]

পঞ্চম দৰ্শন

[লিগিৰী বংদৈৰ ঘৰ।]

চিকৰ্পতিৰ গীত গাই প্ৰবেশ।

গীত

তাইৰে নাইৰে দা নি

না দেব তা না দে বে নুম।

বংদৈক মই হে জানো,

আন কাকো নাজানোং ॥

বংদৈ—বাঘে-খোৱা! কিহল? আজি দেখোন বৰ উছাহ! কাৰবাৰ
সৰ্বনাশ কৰি আহিলি হবলা?

চিকৰ্পতি—মোৰ সৰ্পনাশৰ হে ওচৰ চাপিছো; আৰু সেই বাবেই
এইটো উসাহ, এইটো নিসাহ। বোলো, আজি মই হান্দৈ
পথাৰৰ মাজেদি আহোঁতে ওৰে বাটে ভাবি আহিছিলো,
মোৰ ভোগালী-ভোগদৈ ৰাঙলি-বংদৈৰ পূৰ্ণিমাৰ জোন যেন বঙা

মুখখনিৰ কথা। ভাবি আহোঁতে আহোঁতে ভাববোৰ কাঁইব হৈ
গীত এটা হৈ তুলাল; তাৰে দুফাকি গালো, আৰু দুফাকি
পেটতে আছে। ওলাবলৈ কোৰ কোৰাই আছে।
বংদৈ—কোৰ-কোৰাই আছে যদি কেকোৰা হৈ ওলাব, দে উলিয়ায়;
মই আঁতৰোঁ।

চিকৰ্পতি—এৰা, নাতৰিলে সি মোৰ বংদৈৰ বঙা গালতে চেপ
মাৰি ধৰিব।

বংদৈ—ধৰে ধৰক, নাতৰোঁ যা।

চিকৰ্পতি—(বংদৈৰ গালত আঙুলিৰে ধৰি) তেন্তে এইয়া
ধৰিলে। (গান গায়)

বংদৈৰ গালখনি

লাহৰী সোণকণি,

মোৰ হে হাতে জানে,

আনৰ হাতে নাজানোং ॥

বংদৈ—বাঘে-খোৱা! তোৰ কাণখনকো মোৰ হাতেহে জানে; ওচৰ
চাপি আহ, দুইবোৰ ভালকৈ চিনা-জনা হওক।

[চিকৰ্পতিৰ কাণ মলে।]

চিকৰ্পতি—আৰু মলা, আৰু মলা, বেছ লাগিছে। মুখ
লাগিছে।—আঃ কি মিঠা! কি সোৱাদ। কি মো।—ইয়াৰ
পিছত?

বংদৈ—ইয়াৰ পিছত থিয়াকিল। কিন্তু সেইটো কাঁইলৈ হব;

আজি বহাকিলৰ হে পাল। বহ। আজি পৰমাণ বান্ধিছিলো,
তাৰে এবাটি আনি দিওঁ খা।

চিকৰ্ পতি—বৰা, বৰা, অলপ বিমৰিয় কৰি চাওঁ, তোমাৰ
কুলটো কি? মই হলে কলিতা মানুহ। তুমি কুলত আহোমনো
হবলা।

বংদৈ—(চিকৰ্ পতিৰ পিঠিত ভুকু এটা মাৰি) বাঘে-খোৱা।
পাতত বহি কুলৰ বিচাৰ। তোৰ কুলটো যদি মোৰটোতকৈ
ওখ, এই একে ভুকুতে তাক নমাই আনি মোৰ কুলেৰে
সৈতে সমান কৰিলোঁ। এইখন হাতেৰেই কত ওখ কুলীয়া
বামুণ বিষয়াৰ ওখ কুল সমান কৰি পৰমাণ বান্ধি থুৱালোঁ।
তাৰ লেখ-জোখ নাই, এতিয়া তোৰ কুলটোকে হে বলে
নোৱাৰিম বুলি ভাবিছ হবলা?

চিকৰ্ পতি—হওঁতে তোমাৰ হাতখনি যেনে বগা, তাৰে বন্ধা
পৰমাণ বগা আৰু সোৱাদ নহৈ নোৱাৰে। এই হাতৰ ভুকুৰ
পৰমাণেই মোৰ পিঠি গোটেইখন স্ৰব্দি কৰিলে; মুখত সেই
পৰমাণ পৰিলে মুখখন মো-কোঁহ হবই দেখিছোঁ। আনা, আনা,
শীঘ্ৰে আনা বেলি নকৰিবা।

[বংদৈয়ে এবাটি পৰমাণ আনি দিয়ে।
চিকৰ্ পতিয়ে টকালি পাৰি খায়।]

বংদৈ—এতিয়া ক, এই সময়ত কিয় আহিলি?

চিকৰ্ পতি—মোৰ বংদৈৰ মুখ-চন্দ্র চাবলৈ।

বংদৈ—আকৌ ছুটালি! আকৌ চুপতি! আৰু এভুকু লাগে
নে কি?

চিকৰ্ পতি—পালে লাগে। মুখেৰে পৰমান খাওঁতে সিফালে পিঠিৰ
সোৱাদ উঠি গল। আৰু এভুকু দিবলৈ আইগা হওক।
বংদৈ—হৈছে আইগা। ল তেন্তে।

[এভুকু মাৰে।]

চিকৰ্ পতি—আহা! টোফা! টোফা! সোৱাদ! সোৱাদ! মিঠা! মিঠা!
মো! মো! আকৌ এভুকু।

বংদৈ—ওচ বাঘে-খোৱা! তোৰে সৈতে আৰু মই চুপতি মাৰি
ধাকিব নোৱাৰোঁ। কি বতৰা ক?

চিকৰ্ পতি—তেনেহলে মোৰ বংদৈ হাবিল। বাক তেন্তে শুনা
এতিয়া কওঁ,—বতৰা ডাঙৰটোৱেই; সেইবাবেহে তোমাৰ ওচৰলৈ
আহিছোঁ। বজাই আজি মোৰ ইন্টাহান লব খুজিছে। তেখেতে
কৈছে, তেখেতৰ হাতৰ চিৰীআঙঠিটো যদি আজি বাতি মই চুৰ
কৰি আনিব পাৰোঁ, তেহে হেনো তেখেতে মোক বৰচোৰৰ
খিতাপখন দিব; নহলে মোক বৰ্কাচ কৰিব। মই আজি
বাতিয়েই চিৰীআঙঠি চুৰ কৰিম বুলি কৈ আহিছোঁ। এতিয়া তুমি
মোক সহায় কৰিব লাগে; তোমাৰ সহায় নাপালে টান হব।
তুমি মোক কোৱাচোন, বজাই সোৱনিঘৰত কেনেকৈ শোৱে?

বংদৈ—(চকুমুদি দীঘল দি ধোবাংজুৰি শোৱে।)

চিকৰ্ পতি—সেইটো জানো। শুবলৈ গলে তেনে নকৰিলে নচলেই,
তেহেলৈ বজাই হওক বা প্রজাই হওক। মই শুধিছোঁ, মাটৈ
কোন ফালে আৰু সৰ্গদেৱ কোন ফালে শোৱে? আৰু বজাৰ
আঠুৱা কেনেকৈ তৰা হয়?

বংদৈ—অ এই কথা? সৰ্গদেৱ সোঁফালে, আৰু মাদৈ বাওঁফালে
শোৱে। আঠুৰাখন গাব ওপৰত তৰে, আৰু তাৰ তলত তুয়ো
শুই নাক ডকাই।

চিকৰপতি—মোৰ বংদৈয়ে কথাত বং নিদিয়াকৈ নকৰেই। মই
শুধিছো, আঠুৰা দাঙিলে গম পাবানে?

বংদৈ—পাব তো। আঠুৰাৰ চালৰ ওপৰত এখন কাঁহীত একাঁহী
পানী থৈ দিয়া হয়; আঠুৰা লৰিলেই কাঁহী লৰি বজাৰ গাত
পানী পৰিব, আৰু পৰিলেই বজাই সাব পাব।

চিকৰপতি—বুজিলো; আৰু মোক একো নালাগে। এতিয়া বাঙলী-
বংদৈ-ভোগালী-ভোগদৈ, তোমাৰ নিজৰ কথা কোৱা? তুমি
কেনে আছা?

বংদৈ—নকণ্ড।

চিকৰপতি—কিয় নোকোৱা? এইটো খং নে কি?

বংদৈ—খঙৰ পেহাক।

চিকৰপতি—পেহীয়েক কলৈ গল?

বংদৈ—মাকৰ ঘৰত বিহু খাবলৈ।

চিকৰপতি—কেতিয়া উভতি আহিব?

বংদৈ—বাট পদূলি শুকালে।

চিকৰপতি—বাটপদূলি কেতিয়া শুকাব?

বংদৈ—মোক দিওঁ বুলি আজিলৈকে নিদি টুটুৱাই থকা কাণৰ
লোকপাবজোৰ দিলে।

চিকৰপতি—অ এই কথা! তেনেহলে চোতাল ঘৰ সাৰিবৰ মছিবৰ

দিহা কৰা, কাইলৈকে তোমাৰ চিৰীমতী লোকাপাৰ জুৰি আহি
ওলাবহি।

বংদৈ—(মিচিকীয়াই হাঁহি মাৰি আদৰ কৰি) অ মোৰ চিকৰপতি,
চকৰপতি, সোণমণি, সোণকণি, গুপ্তমণি, ধনমণি, কোটমণি,
পোৱালমণি, আন কি মৰাণ্ডটীয়া মণি!

চিকৰপতি—বচ! এতিয়া চিকৰপতি বহুৎ ধনী। আজিলৈ যাওঁহে।
কাইলৈ লোকাপাৰে সৈতে চিকৰপতিৰ পুনৰ প্ৰবেশ হব।

[প্ৰস্থান।

ষষ্ঠ দৰ্শন

[বজাৰ হাউলীৰ সিংহদ্বাৰ]

মথুৰাপাগ মাৰি, বৰচুৰিয়া, এঙাচোলা, লংকেক, গামখাক
পিন্ধি চিকৰপতিৰ প্ৰবেশ। লগত চিকৰপতিৰ বাপেকৰ
কান্ধত চাকুলীভাৰ।

জুৰি—(চিকৰপতিক বজাৰ কোনোবা কুটুম ডাঙৰলোক ভাৰি
ব্ৰহ্মভাৰে হাতবাৰকৈ) ডাঙৰীয়া আহক! বজাক এতিয়া তামুলী
চৰাতে পাব। সোনকালে যাওক। আৰু অলপ পলম হোৱা-
হেঁতেন কিজানি আজি লগকে ধৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন; বজা
শুৱলৈ উঠি যাবৰ সময় হৈছেহি।

[চিকৰ্পতিয়ে ছববিৰ ফালে চাই, শলাগ দেখুৱাই ছববিৰ হাতত এটকা ৰূপ দি, চাকুলীভাৱেৰে সৈতে হাউলিৰ ভিতৰলৈ সোমায়; আৰু এঠাইত আঁতৰত একাৰত গছ এজোপাৰ তলত চাকুলী ভাৱ থৈ সাজকাপোৰ সলাই, কলা কাপোৰ পিন্ধি, সিদ্ধিখনা চিপ্ৰাং আৰু নল এডাল হাতত লৈ বজাৰ শোৱনি ঘৰৰ ফালে যায়। বাপেকে গছৰ তলতে একাৰত চাকুলীভাৱেৰে সৈতে থাকে।]

* * * *

(চিকৰ্পতি সেই গছৰ তললৈ উভতি আহে।)

চিকৰ্পতিৰ বাপেক— (চিকৰ্পতিক) বোপাই, হল নে কাৰ্য্যসিদ্ধি ?

চিকৰ্পতি— হল পিতাই। সিদ্ধিটো খানি ঘৰৰ ভিতৰলৈ সোমাই গৈ, নলডালেৰে কাঁহিৰ পানীবোৰ শুহি খাই থলো। তাৰ পিচত আঠুৱা দাঙি লাহেকৈ বজাৰ আঙুলিৰ পৰা চিৰী-আঙঠিটো শেলোকাই আনিলো। এইটো চা। (আঙঠি দেখুৱায়)। দে এতিয়া সাজকাপোৰসোপা, আগবদৰে পিন্ধি ওলাই যাওঁহঁক। তই তোৰ ভাবখন লৈ আগবদৰেই মোৰ পিছে পিছে আহি থাক।

[চিকৰ্পতি বাপেকেৰে সৈতে আগবদৰেই

হাউলিৰপৰা ওলাই যায়।]

সপ্তম দৰ্শন

[বজাৰ আৰু তামুলীচৰা।]

বজা আৰু চিকৰ্পতি।

বজা—ধইন, ধইন, চিকৰ্পতি তই ধইন ! তোক মই শলাগিলো। তই ঠিক বৰচোৰৰ খিতাপ পাবৰ লোগ্য। মই ইমান সাৱধান হৈও একো গম নপাওঁ। তই যেনে বৃদ্ধি কৰি মোৰ হাউলিত সোমাই, সিদ্ধি খানি ঘৰৰ ভিতৰত সোমাই নলেৰে আঠুৱাৰ ওপৰৰ কাঁহীৰ পানী খাই, আঠুৱা দাঙি মোৰ আঙুলিৰপৰা চিৰীআঙঠিটো নিলি মই তোৰ মুখে শুনি অৰাক হৈছো। তোৰ নিশ্চয় বাহাদুৰী আছে।

চিকৰ্পতি— সৰ্গদেৱৰ চৰণৰ ধূলিৰ বলত হে মাথোন। মোৰ কি যহ আছে ?

বজা—শুন চিকৰ্পতি, মই তোক এটা কথাৰ ভাবসা কৰিব খুজিছো। মোৰ ছোৱালীজনী বিয়া দিবৰ হল। আজিলৈকে এটা ভাল বাজকোঁৱৰ নাপালো। বিয়া কৰাওঁতা বহুত ওলায়, কিন্তু মোৰ আইদেৱৰ যোগ্য কাকো নেদেখোঁ। তই কিবা এটা বৃদ্ধি কৰি মোক ভাল বজাৰ লৰা এটি আনি দিব পাৰিবি নে ? যদি পাৰ, বৰ কথা হয়। তই মোৰ এই কাৰ্য্য সিদ্ধি কৰি দিব পাবিলে, তোক মই ভালকৈ বটা পিন্ধাম। তোৰ গোফত সোণৰ বৰৈ আৰি দিম।

চিকৰ্পতি—(আঠু লৈ) সৰ্গদেৱৰ চৰণৰ ধূলিৰ পৰ্দিত বন্দীয়ে

আনি দিম। তিনি মাহৰ ভিতৰতে বন্দীয়ে আইদেওলৈ সোণৰ সোলেং বেন বজাৰ কোৱঁৰ এটি আনি সৰ্গদেৱৰ আগত দি, সৰ্গদেৱৰপৰা বক্ৰি লম। ভাটীৰ ডিঙানগৰৰ বজাটৰ বয়স কম, আৰু বৰ গুৱনি আৰু ভাল বুলি শুনিছোঁ; এতিয়ালৈকে তেওঁ হেনো বিয়াবাকও কৰোৱা নাই। তেৱেঁই আমাৰ আইদেৱৰ যুইগ দবা হব। সৰ্গদেৱে মোক বৰকলি সৰুকলি এই নাও দুখন সজাই দি বয়-বস্ত্ৰ মানুহ-দুহেৰে তমস্কাৰ কৰি দিয়ক, মই ভটীয়াই বাওঁ। তিনি মাহলৈ আৰু সৰ্গদেৱে বন্দীৰ ভূ নলব। বজা—ভাল কথা। মই আজিয়েই দুইখন নাও সজাই দিয়াম, কাইলৈ তই ভটীয়াই যাবলৈ ওলাবি।

চিকৰপতি—মোক সৰ্গদেৱ আৰু এটি বস্ত্ৰ লাগিব। ডাঙৰকৈ লোৰ ডিঙা এটা সজাই দিয়াওক।

বজা—বাক, আজিৰ ভিতৰতে মই সজাই দিয়াম।

চিকৰপতি—সৰ্গদেৱে বন্দীক এতিয়া বিদায় দিয়ক। কাইলৈ আবেলিকৈ ঘাটত বৰকলি সৰুকলি নাৱত বন্দী উঠিব।

[প্ৰস্থান]

অষ্টম দৰ্শন

[ডিঙা নগৰৰ বজাৰ ঘাট।]

চিকৰপতিয়ে ডাঙৰীয়া অহাদি আহি ঘাটত বৰকলি সৰুকলি নাও বান্ধিছে।

(নিকৰপতি বৰচোৰৰ প্ৰবেশ!)

নিকৰপতি—(চিকৰপতিক) ডাঙৰীয়া, আপোনাসকল কৰ মানুহ, কলৈ যাব?

চিকৰপতি—আমি উজনিৰ চিকুণপুৰৰপৰা আহিছোঁ; তীৰ্থ কৰিবলৈ যামহঁক। মই চিকুণপুৰৰ বজাৰ উজিৰ।

নিকৰপতি—এই ঘাটত আপুনি নাও বান্ধি ভাল নকৰিলে হবলা। ইয়াত বৰ অসুবিধা পাব। বিশেষত, এই ৰাজ্যত নিকৰপতি নামে বৰ চোৰ এটা আছে; সি আপোনালোকৰ গম পালেই আজি ৰাতিয়েই আহি আপোনালোকৰ নাও দুখন লুটিপুটি লৈ গুচি যাবহি। আপুনি আৰু এটা পাক ভটীয়াই গৈ মোৰ ঘাটত নাও দুখন বান্ধিলে ভাল। আপোনালোক বিদেশী মানুহ, মিছাতে লটিঘটিত পৰিব দেখি মোৰ বেয়া লাগিছে। আৰু তাৰ উপৰি আপোনাসকলৰ লটিঘটি হলে আমাৰ দেশৰো অখ্যাতি হব। ৰজাই আমাৰ দেশৰপৰা এই অঘাইটং চোৰটো নেখেদায়ও, আৰু বিদেশী মানুহ আমাৰ দেশলৈ আহিলে নগুৰ্নাগতিত পৰে। আপোনাসকলে কিন্তু আজি ৰাতি বৰ সাৱধানে থাকিব লাগিব। অৱশ্যে মইও যি পাৰোঁ আপোনাসকলক সহায় কৰিম।

[নিকৰ্পতিৰ কথা পতিয়াই চিকৰ্পতিয়ে
নাও ভটীয়াই লৈ গৈ নিকৰ্পতিৰ ঘাটত
বান্ধে। নিকৰ্পতিও নাৱতে যায়।

আৰু এতিয়া ভয় নাই। আপোনাসকল পৰদেশী মানুহ,
সেইদেখি মোৰ বৰ বেথা লাগিছে। মই আপোনাসকলৰ সকলো
তদাৰকৰ ভাৰ ললো, আৰু ভয় নাই। এতিয়া বেলি ভালে-
খিনি হল; আপোনাসকলে চাউল সিজাবলৈ গলে বৰ পলম
হব, ভোকত গা বহিব; সেইদেখি মই মোৰ ঘৰৰপৰা দুখীৰ-
দুখী-অৰ্ঘ্যৰে অলপ জলপানপতি আনি দিওঁ, তাকে চুচুৰীকৈ
খাই জিৰাই-শতাই লৈ লাহে ধীৰে সিবলৈকে ভাত বান্ধিব।

[চিকৰ্পতিৰ প্ৰস্থান। কিছুমান বেলিৰ মূৰত
নিকৰ্পতিয়ে তাৰ ঘৰৰপৰা চিকৰ্পতিক জলপান
আনি দিয়ে; আৰু চিকৰ্পতিৰে সতবতাই মহা
মিত্ৰ হৈ পৰে।]

নবম দৰ্শন

(নিকৰ্পতিৰ ঘাট! বাতি ছপৰ)

চিকৰ্পতি বৰকালি নাৱৰ ধাপত নিমাত হৈ
বহি আছে। নিকৰ্পতিয়ে লগত গোটা-
চেৰেক মানুহ লৈ আহি সকলকি নাৱৰ
নাৱৰীয়াহঁতক হাত ভৰি বান্ধি
পেলাই থৈ বস্তুবোৰ লুটি
ভাৰ বান্ধি লৈ গৈছে।

চিকৰ্পতি—(মনে মনে) অ এইটোৱেই নিকৰ্পতি বৰচোৰ! এতিয়া
হে বুজিলো। চোৰকে মোৰে পালে। চিকৰ্পতিৰ ওপৰতে ই
টেকা মাৰিলে। ভাল, ভাল, বেছ, বেছ। বাক দেখাই যাওক,
কাৰ বুধি কিমান দীঘল।

[চিকৰ্পতিয়ে লৰালৰিকৈ ভেঁশচন কৰি-
নিকৰ্পতিৰ নিচিনা হৈ লগত গোটা-
চেৰেক নাৱৰীয়া লৈ ইয়াৰ কিছু পাছতে
নিকৰ্পতিৰ ঘৰৰ ফালে যায়।]

দশম দর্শন

নিকৰপতিৰ। ঘৰ বাতি তিনিপৰীয়া।

চিকৰপতি—(বাহিৰৰ পৰা) শুনিছ নে? বেগতে দুৱাৰ মেলি
দে।

[নিকৰপতিৰ ঘৈণীয়েকে উঠি আহি

হাতত চাকি এটা লৈ দুৱাৰ মেলি দিয়ে।

নিকৰপতিৰ ঘৈণীয়েক—এতিয়াই গৈছিল, আকৌ এতিয়াই আহিলা
দেখোন! কি হল?

চিকৰপতি—মই শুনি লৰালৰিকৈ আহিলোঁ,—সেই নাৱৰ
গৰাকীয়ে তেওঁৰ নাওখন মই লুটিপুটি অনাটো কেনেবাকৈ
জানি, পুৱাই বজাৰ আগত মোৰ নামে গোচৰ দিবলৈ ঠিক
কৰিছে। বজাৰ কোটাৱালে আমাৰ ঘৰত সেই বস্তুবোৰ
বিচাৰি পালে, সেইবোৰ যে নিবই, আমাৰবোৰো নিব;
আৰু মোক তো হাতকেৰেয়া দি ধৰি লৈ যাবই। সেই-
দেখি সেই বস্তুবোৰ আৰু আমাৰবোৰও লৰালৰিকৈ
উলিয়াই দে, এটাইবোৰ লৈ গৈ আন এঠাইত লুকাই থওঁগৈ।
দে, বেলি নকৰিবি, বেগতে উলিয়াই দে।

[নিকৰপতিৰ ঘৈণীয়েকে এটাইবোৰ বস্তু
উলিয়াই দিয়ে, আৰু চিকৰপতিয়ে সেই-

বোৰ লগৰ মানুহকেইটাৰ কান্ধত ভাৰ

বান্ধি দি নিজৰ নাৱৰ ফালে লৈ আহে।

চিকৰপতিৰ প্ৰবেশ

নিকৰপতি—(বাহিৰৰপৰা) শুনিছ নে বোলোঁ, দুৱাৰখন মেলি দে।

ঘৈণীয়েক—আজি তোমাৰ হৈছে কি, আকৌ খিতাতে ওলা-
লাহি দেখোন? বস্তুবোৰ ভালকৈ লুকাই থোৱা হল নে?

নিকৰপতি—কি বস্তুবোৰ অ?

ঘৈণীয়েক—এতিয়াই যে সেই চুৰ কৰি অনা বস্তুবোৰ, আৰু
আমাৰ নিজৰবোৰও তুমি আন ঠাইত লুকাই থবলৈ লৈ
গৈছিল।

নিকৰপতি—হেৰ কি কয় অ এইজনীয়ে! মই কেতিয়া আহি
বস্তুবোৰ লৈ গলোঁহি?

ঘৈণীয়েক—কেতিয়া লৈ গলাহি? এতিয়াই লৈ গৈছিল।
ভিতৰ সোমাই নোচোৱাঁহি কিয়, ঘৰত কুটা এগছো নাই।

[নিকৰপতি ঘৰৰ ভিতৰলৈ সোমাই গৈ ঘৰ

উদং দেখি মূৰে-কপালে হাত দি বহে।]

নিকৰপতি—হেৰ বুজিলোঁ। বি হব লগীয়া হল। চোৰকে
মোৰে পালে—এই চোৰে নিকৰপতিৰে কাণ কাটিলে। এই
চোৰ মোতকৈও বৰ।

একাদশ দৰ্শন

বাতিপুৰা। নিকৰপতিৰ ঘাট
চিকৰপতি বৰকলি নাৱৰ কুন্ধিত
নিকৰপতিৰ প্ৰবেশ।

নিকৰপতি—(চিকৰপতিক) ককাই, তুমি কোন কোৱাঁ? তুমি মোৰ কাণ কাটিল। তুমি মোতকৈও ডাঙৰ চোৰ। তুমি নিচয় ভেঁশচন কৰি আহিছা।

চিকৰপতি—মোৰ নামটো শুনিব খুজিছা যদি শুনা, কণ্ড। মোকে বোলে উজনিৰ চিকুণপুৰৰ বৰ চোৰ চিকৰপতি। মই এটা বৰ সকামতহে ইয়ালৈ আহিছোঁ। তোমাক পালো ভালৈই হল, মোৰ কাৰ্য্য সিধি হব। তুমি মোৰ মহামিত্ৰ। তোমাৰ বস্তবোৰ সেই মোৰ সৰুকলি নাৱতে থৈছোঁ, লৈ যোৱাঁগৈ।

নিকৰপতি—বান্ধ, মই তোমাৰ হকে কি কৰিব লাগে কোৱাঁ, সকলো কৰিম। আজিৰপৰা তুমি মোৰ বুকুৰ-বান্ধ হলা। দেহে-কেহে মোক তুমি বান্ধ বুলি জানিবা।

চিকৰপতি—তেন্তে শুনা কণ্ড,—আমাৰ বজাৰ এটি দিপ্লিপ কইনা আছে। কইনাটী বিয়া দিবৰ হল; কিন্তু বজাই বিচাৰি ভাল দৰা পোৱা নাই; সেইদেখি মোক ভাবসা কৰি পঠিয়াই দিলে, যাতে ভাল দৰা-লৰা এটি বিচাৰি ধৰি লৈ যাব

পাৱোঁ। তোমালোকৰ বজাটি কোমল-বয়সীয়া আৰু শুৱনি বুলি মই শুনি তেওঁকে লৈ গৈ আমাৰ বজাৰ জীয়েকেৰে বিয়া দিব খুজিছোঁ। কিন্তু বান্ধ, তোমাৰ সহায় নহলে মই অকলৈ এই কাম কৰিব নোৱাৰিম। তুমি এতিয়া মোক কি বুধি দিয়া? তোমাতেহে মোৰ সৰ্ক-ভাবসা।

নিকৰপতি—(অলপ পৰ ভাবি) বান্ধ, এটা বুধি আছে; সেই বুধি কৰিলে আমাৰ বজাক তুমি ধৰি লৈ যাব পাৰিবা। আমাৰ বজাই ছপৰীয়া ভাত খাবৰ সময়ত তেওঁৰ গাৰ ৰাজ-অলঙ্কাৰপাতি, মূৰৰ মুকুট খহাই, সাজকাপোৰ শোলোকাই থৈ ভাত খাবলৈ যায়। সেই চেগতে যদি তুমি সেই ৰাজ অলঙ্কাৰ, সাজকাপোৰ, আৰু মূৰৰ মুকুট পিন্ধি বজাৰ সিংহাসনত বহিব পাৰা, তেন্তে তুমি বজা হৈ হুকুম দি তেতিয়াই বজাক বন্দী কৰি ধৰি লৈ যাব পাৰিবা।

চিকৰপতি—ঠিক বুধি ওলাইছে। আজি ছপৰীয়াই সেই বুধিকে কৰি কাৰ্য্য সিধি কৰিব লাগিব।

নিকৰপতি—তেন্তে তুমি আজি ছপৰীয়া বজাৰ তামুলীচৰাৰ ছুৱাৰচুকত লুকাই থাকিবা; মইও থাকিম। চেগ বুজি মই ঠাৱ দিলেই, তুমি ততালিকে সেই কাম কৰিবা। এতিয়া মই যাওঁহে। ছপৰীয়াটো তাত নিশ্চয় আমাৰ ছইবো দেখা হব।

[প্ৰস্থান।

দ্বাদশ দৰ্শন

ডিঙানগৰৰ বজাৰ বৰচৰা ।

চিকৰপতি ৰাজ অলঙ্কাৰ আভৰণ আৰু
কিৰীটি পিন্ধি সিংহাসনত ।

চিকৰপতি— (প্ৰচণ্ডভাৱে তৰোৱাল ঘূৰাই) মোৰ পাত্ৰ মন্ত্ৰী
সভাসদসকল ! তোমালোকে জানিবা, আজিৰপৰা মই এই
ডিঙা নগৰৰ বজা হ'লো । আগৰ বজা ভাগিল । মোত ৰাজে
আন কোনো বজা ইয়াত থাকিব নোৱাৰে । যি আছে, তাক
এতিয়াই ধৰি আনি লোৱা ডিঙাত সূমাই, মোৰ ঘাটত থকা
সৰুকলি বৰকলি নাৱত ভৰাই দিব লাগে । এতিয়াই !
এতিয়াই ! এই কথাৰ অন্তথা হ'লে, কাৰো মূৰ নাথাকে ।
মন্ত্ৰী ! এতিয়াই মোৰ হুকুমমতে কাম হ'ব লাগে (বেগেৰে
তৰোৱাল ঘূৰায়) ।

[মন্ত্ৰী পাত্ৰ সকলো বিচুৰ্ত্তি ।

মন্ত্ৰী— (ভেৰাচেকা খাই, হাতযোৰ কৰি) মহাৰাজ ! মহাৰাজ !
বন্দীয়ে এতিয়াই মহাৰাজৰ আদেশ পালন কৰিম । কোটোৱাল !
মহাৰাজৰ হুকুম মতে এতিয়াই কাৰ্য্য কৰ ।

[পাত্ৰ মন্ত্ৰী সভাসদ কোটেৱাল সকলোৱে

আগৰ বজাক বাঁহ আনি বৰকলি নাৱলৈ

লৈ যায় । ' চিকৰপতিয়ে ৰাজ অলঙ্কাৰ ৰাজ

বেশ পৰিত্যাগ কৰি পিচে পিচে গৈ,

বৰকলি নাৱলৈ আহি তেতিয়াই নাও

মেলি দিয়ে ।

ত্ৰয়োদশ দৰ্শন

চিকুণপুৰ বজাৰ বৰচৰা ।

দূত— (বজাৰ আগত আঠু লৈ) সৰ্গদেৱ ! চিকৰপতি বৰ চোৰৰ
বৰকলি সৰুকলি নাও ঘাটত লাগিছেহি । আইদেৱলৈ দিপলিপ
বজাৰ কোৱঁব এটিও আনিছে ।

বজা— (ৰং পাই) মন্ত্ৰী ! তোমালোক সকলো সভাসদ গাৱন
বায়ন ঢুলীয়া খুলীয়াৰে সৈতে বাগভণ্ড বজাই ঘাটলৈ যোৱা ;
মোৰ জোৰাঁইক নাৱৰ পৰা তুলি আগবঢ়াই লৈ আহাঁগৈ ।
শুনাই দিয়া— মোৰ ৰাজ্যত আজি সকলোৱে আনন্দ কৰক ।
কাইলৈ মোৰ আইদেৱৰ বিয়া হ'ব ।

চতুৰ্দশ দৰ্শন

চিকুণপুৰ বজাৰ অন্তঃপুৰ ।

বজাৰ ন জোৰাঁয়েক, পাটমাদৈ আইদেৱ,

আৰু ৰংদৈ লিগিৰী ।

পাটমাদৈ— (জোৰাঁয়েকৰ মুখত আৰু পিঠিত হাত ফুৰাই) মোৰ
বোপাইৰ গাত এইবোৰ লোৱা ডিঙাৰ সাঁচ বহিল । মোৰ
বোপায়ে বৰ দুখ পালে দেহি !

বংদৈ—দুখ নকৰিলে জানো মুখ ভৰে ? যতন নকৰিলে জানো
যতন মিলে ? দুখ নকৰাহেঁতেন জোৰীয়ে পূৰ্ণিমাৰ জোন যেন
আমাৰ আইদেওক পালেহেঁতেন কেনেকৈ ?

[আইদেৱে লাজত মুখ ঢাকে ।]

জোৰীয়েক—সেইটো হয় । মোৰ ৰাজ্য ধন সম্পত্তি যদিও সোপাই
গল, তথাপি মই পোৱা যতনৰ মোল তাতকৈ সবহ

[আইদেৱ উঠি পলাব খোজে । বংদৈয়ে
আজুৰি ধৰি বথায়]

বংদৈ—অৰ্থাৎ জোৰীই, তোমাক জানিবা গোৰ মাৰি গঙাত
পেলোৱা হল ।

আইদেও—হা এইজনী ! গুচ ।

বংদৈ—মই কলৈ যাম ? জী জোৰীইক আগত লৈ মই বেহ-ৰূপ
চাই বং কৰিবলৈ আহিছোঁ, গুচি যাম কলৈ ? বিয়াৰ দিনা
লবালৰি হল দেখি মই হেপাহ পলুৱাই জোৰানাৰ আঘাৰচেৰেক
গাবলৈ নেপালোঁ ; সেইদেখি এতিয়াই আঘাৰচেৰেক গাঙ, -

“জয় লুইতৰ চপৰা ।

“জয় দৰাটো জপৰা ॥”

আইদেও—তই মনে মনে নাথাক নে ?

জোৰীই—নেলাগে মনে মনে থাকিব, কি গাব খুজিছে গাওক ;
মোৰ শুনি ভাল হৈ লাগিছে ।

বংদৈ—“জয় বহি ফটা কঁথা সীয়ে হৈ বাম ।”

আইদেও—তই এইবোৰ নাম গালে, মই ঠিক কৈছোঁ, ইয়াৰ পৰা
উঠি গুচি যাম ।

বংদৈ বাক এনে নাম নাগাঙ দিবা । ভাল নামকে গাঙ -

“তুলিতে তলিচা,

বহিছে আইদেও,

শৰাইলৈ মেলিছে চুলি হৈ বাম ।

দহো আঙুলিয়ে,

বত্ন জ্বলিছে,

নেপুৰে ধৰিছে তুলি হৈ বাম ॥”

“সোণাৰিৰ শালতে,

দিনো টিকেটিকায়,

আইদেওৰ হাতলৈ খাৰ হৈ বাম ।

চিন্তা নকৰিবা,

আমাৰে আইদেও,

হবাইগে আলাসৰ লাক হৈ বাম ॥”

‘কেলেই কুটিলা,

চুমৈকৈ পচলা,

লোকে বাটি ভৰাই খাব হৈ বাম ।

কেলেই তুলিলা,

ৰূপহী আইদেওক,

লোকে বন কৰা খাব হৈ বাম ”

আইদেও—হৈছে আৰু মনে মনে থাক ।

বংদৈ—অ, বুজিছোঁ, দৰাৰ হৈও গাব লাগে ।

“তুলসীব মালা লৈ,
যি যজ্ঞোত বহিছে,
সেইজন্য মইনাৰ স্বামী হে বাম ।
কপ নো কি চাবা,
গুণ নো কি চাবা,
সাক্ষাততে অন্তৰ্যামী হে বাম ॥”

এতিয়া মোৰ কাণত লোকাপাৰ এজোৰ ডিঙিত কৰ্দ্দৈ-
শিৰীয়া বিৰি হাতত বাখৰপতোৰা থাক লাগে । নহলে মই
হেপাহ পনুৰাই জোৰ নাম গাম ।
মাদৈ-বাক মই সেইবোৰ তোক দিম । আইদেৱে বেয়া পায়
যেতিয়া জোৰনাম নাগাবি ।
বংদৈ-অকল মোকে দিলে নহব ।
আইদেও-অ বুজিছে, চিকবপতিকো দিব লাগিব ।
[বংদৈয়ে অলপ লাজৰ
ভাৱ দেখুৱাই ।]

মাদৈ-তোৰ চিকবপতিক তো বজাই ধন বস্তুৰে পুতিলে ; আৰু
কি দিব লাগে ? মুখখন বাকী আছিল, শুানছোঁ গোফতো
সেণৰ বৰৈ আৰি দিছে ।
জোৰীয়েক-মই বজা হলে চিকাৰপতিক মন্ত্ৰী পাতিম ।
আইদেও-ভেস্তে নো তোক আৰু কি লাগিছে ? তই মন্ত্ৰীজনী
হলিয়েই দেখোন ।

বংদৈ-মই মন্ত্ৰীজনী হলোঁ যদি, জী জোৰীয়েক এজোলোকা আশী-
ক্সাদকে দিওঁ :-

“চন্দ্ৰও চিকুণ এ,
সূৰ্যো চিকুণ এ,
চিকুণ সবগৰে তৰা হে বাম ।
সবাতকৈ চিকুণে,
আমাৰে আইদেও,
দৰাৰ মন মুহিব পৰা হে বাম ॥
বাৰীও নহবি,
ধাৰীও নহবি,
হবি স্বামী স্ত্ৰীগিনী হে বাম ।
সাত আয়তীয়ে,
গাঁঠিয়ন খুন্দিছে,
উকলি এজোকা দিয়ে হে বাম ॥”
[উকলি দিয়ে ।]

আৰ-কাপোৰ ।